

NEDERLAND BELASTINGPARADIJS

LEUKER KUNNEN WE
HET NIET MAKEN,

WEL EERLIJKER

OXFAM
Novib

MET DANK AAN SOMO voor het uitvoeren van het onderzoek naar de invloed van belastingadvieskantoren op het Nederlandse belastingbeleid.

INHOUD

1. INLEIDING	4
2. ONTWIKKELINGSLANDEN ZIJN DE GROTE VERLIEZERS	6
3. IS NEDERLAND EEN BELASTINGPARADIJS?	10
4. NEDERLAND BELASTINGPARADIJS? NIET VOOR BURGERS	19
5. DE INVLOED VAN BELASTINGADVIESKANTOREN OP HET NEDERLANDSE BELEID	22
6. NATIONALE, EUROPESE EN INTERNATIONALE MAATREGELEN	28
7. AANBEVELINGEN	32
ANNEX: EC-INDICATOREN – NEDERLANDSE SCORE	34

Leuker kunnen we het niet maken. Wel eerlijker.

INLEIDING

Hoe hard het kabinet het ook blijft ontkennen: Nederland is een belastingparadijs voor multinationale ondernemingen. Onderzoek van de Europese Commissie wijst uit dat Nederland de onbetwiste Europese kampioen belastingparadijzerij is: van alle EU-landen biedt Nederland internationale bedrijven het rijkste aanbod aan mogelijkheden om belastingen te ontwijken. Alleen België en Cyprus benaderen die dubieuze topositie; landen die net als Nederland al jaren onder vuur liggen vanwege hun ruimhartige belastingregime voor multinationals.

Met haar belastingbeleid draagt Nederland substantieel bij aan het in stand houden van armoede en extreme ongelijkheid in de wereld. Een wereld waarin de rijkste 62 mensen inmiddels evenveel bezitten als de armste helft van de wereldbevolking. Mede dankzij de Nederlandse regelgeving lukt het multinationale ondernemingen om in ontwikkelingslanden elk jaar minstens \$ 100 miljard aan belasting te ontwijken. Geld dat in arme landen hard nodig is voor armoedebestrijding en ontwikkeling.

Nederland trekt zich weinig aan van de aanhoudende media-aandacht en internationale druk om haar belastingbeleid aan te passen. Voor het grote publiek spreekt de Nederlandse dominee schande over belastingontwijking, maar achter de schermen doet de Nederlandse koopman driftig mee aan de internationale belastingwedloop. Deze *race to the bottom* gaat vooral ten koste van ontwikkelingslanden. Maar ook Nederland verliest jaarlijks zo'n € 5,5 miljard, doordat het bedrijven belastingvoordelen gunt én doordat Nederlandse multinationals net zo hard belasting ontwijken via andere landen.

In het voorliggende rapport laat Oxfam Novib zien hoe grote belastingadvieskantoren als EY, PwC en KPMG ongezonder veel invloed uitoefenen op het Nederlandse belastingbeleid. Er bestaat een grote verwevenheid tussen belastingadvieskantoren, de Nederlandse universitaire wereld en de verschillende adviesorganen, welke het Nederlands belastingbeleid mede vormgeven. Dezelfde kantoren hebben veel multinationals als klant; internationale bedrijven die er alle belang bij hebben dat Nederland een belastingparadijs blijft. Belastingadvieskantoren die multinationals in een aantal gevallen aantoonbaar hebben geholpen met belastingontwijking, zitten ook in belangrijke commissies die de Nederlandse overheid adviseren. Deze belastingadviessector wekt de indruk dat Nederland als vestigingsland ten onder gaat door maatregelen tegen belastingontwijking. Zij remmen de belastingwedloop niet af, maar moedigen de overheid juist aan de fiscale concurrentie met andere landen te vergroten.

Oxfam Novib pleit krachtig voor een Nederlands belastingbeleid waar ons land trots op kan zijn. Een eerlijk en transparant beleid, dat ertoe bijdraagt dat ontwikkelingslanden de belastinginkomsten krijgen waar ze recht op hebben. Inkomsten waarmee ze scholen, goede leerkrachten, ziekenhuizen, verpleegkundigen, wegen, broodnodige landbouwhervormingen en sociale voorzieningen kunnen financieren. Ook voor Nederland zou een eerlijk belastingbeleid een flinke (financiële) vooruitgang zijn. Concreet roepen wij de Nederlandse overheid op:

- Stop schadelijke belastingpraktijken als de innovatiebox en schadelijke afspraken met grote bedrijven.
- Initieer en stimuleer een krachtige aanpak van belastingontwijking door de Europese Unie.
- Steun actief een Europese en wereldwijde aanpak van de belastingwedloop en een rechtvaardiger internationaal belastingbeleid.
- Neem in elk wetsvoorstel een lobbyparagraaf op die duidelijk laat zien welke externe inbreng is gegeven, hoe die in de wetgeving is meegenomen en welke contacten tussen externe partijen en ambtenaren er zijn geweest.

2. ONTWIKKELINGS- LANDEN ZIJN DE GROTE VERLIEZERS

In 2015 spraken wereldleiders nieuwe Duurzame Ontwikkelingsdoelen af die de wereld voor iedereen eerlijker en duurzamer moeten maken. Alle landen, rijk en arm, krijgen vijftien jaar de tijd om miljarden mensen een kans op een beter leven te geven en om extreme ongelijkheid binnen en tussen landen terug te dringen. Een ambitieuze én kostbare operatie, die alleen kan slagen met een rechtvaardig - nationaal en internationaal - belastingbeleid. Maar terwijl het ene belastingontwijkingsschandaal na het andere de wereldpers haalt, houden regeringen vast aan oneerlijke en ontransparante belastingsystemen: wetten en regels die het ontwijken van belastingen door grote bedrijven en rijke individuen mogelijk maken. Daarvan zijn burgers in rijke landen als Nederland de dupe, maar mensen in ontwikkelingslanden nog veel meer.

WERELDWIJDE BELASTINGWEDLOOP

Wereldwijd gaan landen onverminderd door met hun belastingwedloop. Ze overschreeuwen elkaar richting internationale bedrijven alsof ze op de markt staan: 'Mijn voordelen zijn groter, kom je hier vestigen!' Een gezamenlijke internationale aanpak van armoede en ongelijkheid is op deze manier een illusie. Overheden verlagen belastingtarieven, passen maatregelen aan in het voordeel van internationale bedrijven en geven ze onnodige (voor het land schadelijke) belastingvoordelen.¹ Overal ter wereld dalen de belastingtarieven voor bedrijven²; veel landen hanteren zelfs al een nultarief.

In deze *race to the bottom* krijgen overheden steeds minder belastinginkomsten – met ontwikkelingslanden als de grote verliezers. Terwijl zij deze inkomsten keihard nodig hebben voor basisvoorzieningen als onderwijs en gezondheidszorg. Oneerlijke belastingregels voeden extreme ongelijkheid in de wereld. Inmiddels bezitten de rijkste 62 mensen evenveel als de armste helft

van de wereldbevolking. Vijf jaar geleden stond deze teller op 388.³ Steeds meer rijkdom is geconcentreerd in de handen van steeds minder mensen. Terwijl grote internationale bedrijven belasting weten te ontwijken en aandeelhouders hun winst vieren, betalen burgers de prijs door bezuinigingen op publieke voorzieningen en/of door een hogere belastingdruk op arbeid of op goederen en diensten (bijvoorbeeld BTW).

De VN-organisatie voor handel en ontwikkeling, UNCTAD, berekende in 2015 dat ontwikkelingslanden jaarlijks minstens \$ 100 miljard verliezen doordat multinationals hun winsten verschuiven naar landen waar ze weinig tot geen belasting hoeven te betalen. Een gigantisch bedrag, waarmee arme landen jaarlijks veilig drinkwater en sanitaire voorzieningen voor 2,2 miljard mensen kunnen betalen. Daarbovenop komt nog een verlies van ongeveer \$ 138 miljard door de belastingvoordelen die ze aan grote bedrijven bieden.⁴ Een straatarm land als Bangladesh loopt jaarlijks \$ 310 miljoen mis door belastingontwijking, genoeg om 20 procent van het

basisonderwijsbudget mee te bekostigen. Een wereld van verschil voor een land met één onderwijzer op elke 75 kinderen.⁵

Sarah kan naar school als we belastingontwijking stoppen

Shanaj Parvin (26) woont in Bangladesh. Ze is een sterke vrouw. Hoe uitgeput ze ook thuiskomt van haar werk in de kledingfabriek, ze vindt elke avond de energie om haar dochttertje Sarah (6) les te geven. Shanaj zet alles op alles om te voorkomen dat Sarah, net als zijzelf, een leven zonder toekomst krijgt. De schaarse openbare scholen in Bangladesh zijn zo slecht, dat er eigenlijk maar één alternatief is: een privéschool. Maar dat is een luxe die Shanaj zich nooit zal kunnen veroorloven. Dus probeert ze - letterlijk uit bittere armoede - zelf haar dochttertje lezen en rekenen te leren. De overheid in Bangladesh ontvangt te weinig belastinginkomsten om algemene voorzieningen te kunnen financieren, zoals voldoende scholen met goed opgeleide leraren. Want ook in Bangladesh sluizen grote internationale bedrijven hun winsten weg naar belastingparadijzen. En daarvan zijn Shanaj, Sarah en miljoenen andere arme Bengalen de dupe.

Lees meer over belastingontwijking in Bangladesh: <https://oxfamnovib.exposure.co/belastinghokuspokus>

NEDERLAND DRAAGT BIJ AAN DE WERELDWIJDE ARMOEDE EN ONGELIJKHEID

Nederland draagt zijn steentje bij aan de structurele armoede in ontwikkelingslanden. Malawi, een van de armste landen ter wereld, liep de afgelopen zes jaar zo'n \$ 27,5 miljoen mis, doordat het Australische mijnbouwbedrijf Paladin een Nederlandse belastingontwijkingsconstructie (zie ook hoofdstuk

3) kon gebruiken.⁶ Hiermee had het land 10.000 verpleegkundigen een jaar lang kunnen betalen.⁷ Uit onderzoek van Action Aid bleek dat Zambia tussen 2007 en 2011 ongeveer € 6,5 miljoen aan belastingen misliep door de verschillende Europese belastingparadijzen (waaronder Nederland), waarvan Zambia Sugar (een dochteronderneming van Illovo Sugar) gebruikmaakte.⁹

Ook belastingverdragen die ontwikkelingslanden sluiten met landen als Nederland worden vaak gebruikt door bedrijven om op grote schaal belasting te ontwijken. Zo sloot Nederland in 2004 een verdrag met Oeganda, waardoor bedrijfseigenaren die formeel in Nederland gevestigd waren, over sommige dividenden (winstuitkeringen) geen belasting hoefden te betalen. Het gevolg: tien jaar later was bijna de helft van alle investeringen in Oeganda in handen van aandeelhouders die formeel in Nederland woonden. Zij betalen geen belasting in Oeganda, dat deze inkomsten heel goed zou kunnen gebruiken voor de financiering van gezondheidszorg en onderwijs.¹⁰ Nederland is op dit moment wel bezig met een herziening van deze belastingverdragen, om misbruik in de toekomst te voorkomen. Volgens berekeningen van ActionAid kosten alleen al twee bepalingen in belastingverdragen – over dividend (winstuitkering) en rentebetalingen –

ontwikkelingslanden jaarlijks miljarden dollars.¹¹

CHRONISCH ONDOORZICHTIG

Wat de gevolgen zijn van Nederlands belastingbeleid voor ontwikkelingslanden blijft vaak ondoorzichtig. Het onderzoeken van constructies die tot belastingverlies leiden voor landen als Malawi, Zambia en Bangladesh kost enorm veel onderzoekswerk door het chronische gebrek aan transparantie aan beide kanten van de belastingdeals. Bedrijven zelf zijn niet scheutig met informatie – en zijn daartoe ook niet verplicht. En belastingparadijzen als Nederland geven vaak geen inzage in onder meer afspraken (rulings) met internationale bedrijven. Oxfam Novib maakt zich daarom sterk voor regelgeving die bedrijven dwingt om voor elk land afzonderlijk aan te geven wát ze daar doen en hoeveel belasting ze daar betalen: een openbare *country-by-country reporting*.

OOK RIJKE LANDEN VERLIEZEN

Nederland komt zelf ook niet ongeschonden uit de wereldwijde belastingwedloop. In navolging van andere landen verlaagde de overheid de tarieven voor vennootschapsbelasting, waardoor de opbrengsten hieruit tussen 2000 en 2012 daalden met ruim € 4 miljard (zie hoofdstuk 4). Daarnaast loopt ons land ten minste € 1,5 miljard mis door belastingtrucs, zo berekende SOMO.¹² Hoe zit dat? Heel simpel: Nederlandse bedrijven ontwijken ook belasting via brievenbusfirma's in het buitenland. SOMO en FNV ontdekten dat 58 Nederlandse bedrijven (ruim een derde van de onderzochte ondernemingen) samen minstens 388 dochterondernemingen hebben in belastingparadijzen. Bijna 80 procent daarvan is gevestigd in Zwitserland, Singapore, Hong Kong, Ierland en Luxemburg.¹³ Zo krijgt Nederland een koekje van eigen deeg dat ons land € 1,5 miljard kost.

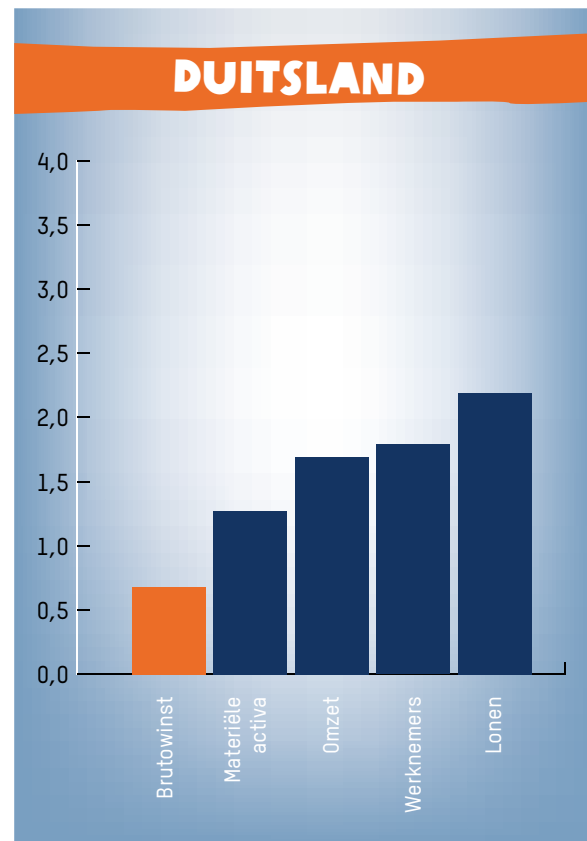
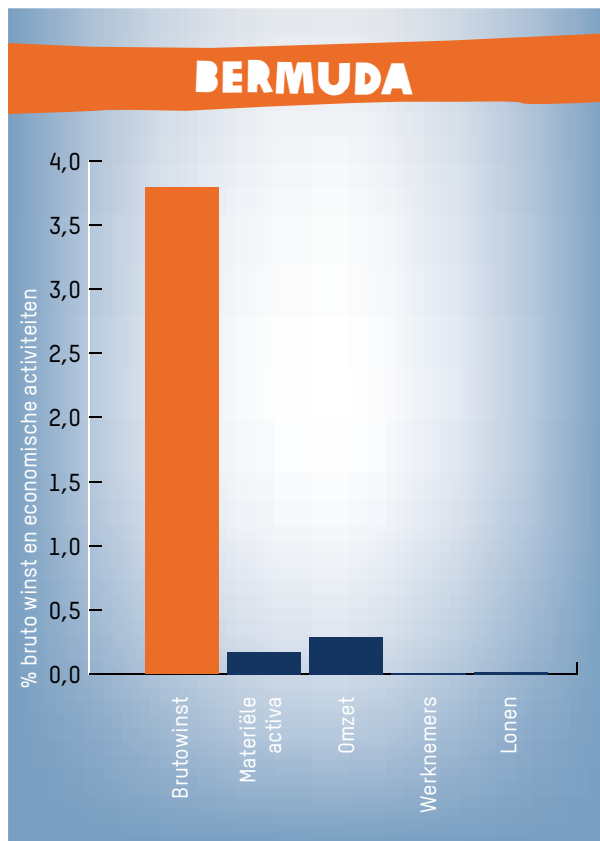
Ook Duitsland loopt veel belastinginkomsten mis, van Amerikaanse multinationals, blijkt uit onderzoek van onder meer Oxfam. We bekeken de verhouding tussen hun economische aanwezigheid in een land en hoeveel belasting ze daar betaalden. Wat bleek: van elke vier

dollar winst wordt er één niet aangegeven in het land waarin ze economisch actief zijn. Die ene dollar komt via ingewikkelde constructies vaak terecht in een belastingparadijs zoals Bermuda. Amerikaanse bedrijven geven slechts 0,7 procent van hun winst op aan de Duitse belastingdienst. Toch zijn hun verkopen in dit land 2 procent van het totaal en woont 1,8 procent van hun werknemers in Duitsland, zoals te zien is in onderstaande tabel.¹⁴

Een van de belastingparadijzen waar de Amerikaanse winsten (tijdelijk) terecht komen, is Nederland – hier lopen de winst en de reële economische activiteiten van de Amerikaanse bedrijven in ons land het meest uiteen.¹⁵ Dat Amerikaanse bedrijven op grote schaal via Nederland belasting proberen te ontwijken bleek ook al uit eerder onderzoek: in 2010 kwam \$ 127 miljard van de \$ 929 miljard winst van deze bedrijven in het kleine Nederland terecht.¹⁶ Veel beter worden we daar niet van: het meeste geld stroomt zónder belast te worden door naar andere belastingparadijzen.

GERAPPORTEERDE WINST T.O.V. ECONOMISCHE AANWEZIGHEID VAN AMERIKAANSE MULTINATIONALS

Bron: Cobham & Jansky, based on US Bureau of Economic Analysis.

3. IS NEDERLAND EEN BELASTING-PARADIJS?

De hamvraag is natuurlijk: is Nederland nu een belastingparadijs of niet? De Nederlandse regering ontkent dit in alle toonaarden. Ze erkent dat ons land een fiscaal aantrekkelijk klimaat heeft, maar daarmee is het in haar ogen nog geen Bermuda, Panama of Luxemburg. Maar hoe denken anderen daarover? Oxfam Novib onderzocht wat de Europese Commissie vindt, hoe Nederland scoort volgens internationaal erkende criteria, en we noteerden de bewoordingen van het IMF en twee gerenommeerde Nederlandse instanties.

JA, VINDT DE EUROPESE COMMISSIE

De Europese Commissie (EC) liet onderzoeken in hoeverre lidstaten 'agressieve belastingplanning' (lees: belastingontwijking) mogelijk maken¹⁷. Wat blijkt: binnen Europa is Nederland hierin de onbetwiste kampioen. De EC stelde een lijst op met 33 kenmerken die erop duiden dat een land het bedrijven wel erg makkelijk maakt om belasting te ontwijken, de *Harmful Tax Practices*. Van deze 33 indicatoren voldoet Nederland er aan maar liefst 17 (zie annex 1). Ons land geeft zelfs België en Cyprus het nakijken: zij scoren op respectievelijk 16 en 15 indicatoren.

Drie van de indicatoren waarop Nederland scoort zijn volgens de EC 'actief' en daarom bijzonder zorgwekkend: een belastingkorting over rentekosten die in werkelijkheid niet zijn gemaakt (indicator 10), de innovatiebox (17) en de informeel kapitaalrulings (31). Het verschil met 'passieve' indicatoren - en met het ontbreken van antimisbruikmaatregelen - is dat actieve indicatoren bedrijven het meeste voordeel opleveren bij hun agressieve belastingplanning. Actieve indicatoren promoten agressieve belastingplanning direct of

zetten deze zelfs in gang. Passieve indicatoren leggen belastingontwijking weliswaar geen strobreed in de weg, maar promoten die niet of minder direct.

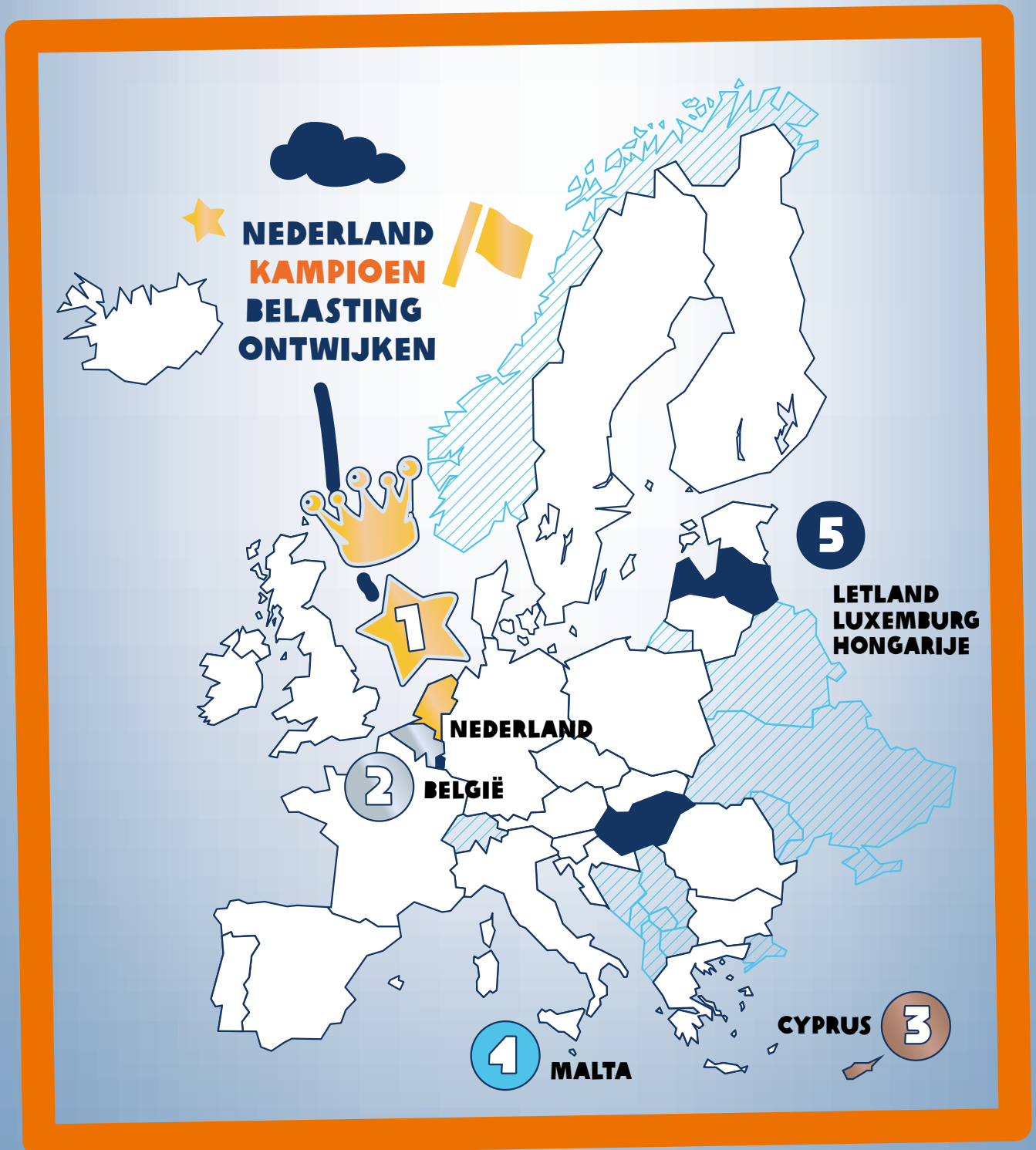
SCHADELIJKE COMBINATIE

Over de afzonderlijke Nederlandse belastingregels zou je met een beetje welwillendheid nog kunnen zeggen dat ze passen bij onze open economie. Maar het is de combinatie van regels waar de EC over valt: die maakt Nederland bijzonder aantrekkelijk voor belastingontwijkende multinationals. Juist in hun samenhang, schrijft ook het Financieele Dagblad, zijn deze regels 'ontegenzeggelijk de stroop die brievenbusmaatschappijen en financiële holdings met weinig substantie naar Nederland lokken om vervolgens onevenredig grote geldstromen door ons land te sluizen.'¹⁸ De bedragen die internationale bedrijven tijdelijk in ons land parkeren, staan in geen enkele verhouding tot hun economische activiteiten. Sterker nog, die 'activiteit' is vaak niet meer dan het inrichten van hun brievenbus op een Nederlands kantoorgebouw waar nog duizenden andere brievenbusfirma's kantoor houden.

'EUROPESE BELASTINGPARADIJZEN'

TOP 5

Onderzoek Europese Commissie:
in hoeverre maken lidstaten 'agressieve
belastingplanning' (lees: belastingontwijking) mogelijk?

Ter vergelijking: Duitsland, Frankrijk, Zweden en het Verenigd Koninkrijk scoren elk op 8 indicatoren, ruim onder de 17 van Nederland - net als Spanje dat achter 7 indicatoren een vinkje kreeg. Opvallend in de Europese vergelijking is dat kleinere landen als Denemarken - die ook sterk afhankelijk zijn van internationale handel - weinig heel laten van het Nederlandse argument dat we niet zónder deze belastingvriendelijke regels kunnen. Waar Nederland op 17 indicatoren scoort, doet Denemarken dit maar op 4; en dit zijn ook nog passieve indicatoren.

DE EUROPESE

'AGRESSIEVE BELASTINGPLANNING' TOP 5:

(zie afbeelding pag.11)

- 1) Nederland (17 indicatoren, waarvan 3 actief)
- 2) België (16 indicatoren, waarvan 3 actief)
- 3) Cyprus (15 indicatoren, waarvan 3 actief)
- 4) Malta (14 indicatoren, waarvan 2 actief)
- 5) Letland, Luxemburg, Hongarije (13 indicatoren, waarvan respectievelijk 0, 1 en 2 actief)

Hoe uitgebreid de lijst met indicatoren van de EC ook is, ze dekt niet alle schadelijke belastingpraktijken. Zo vindt de EC gebrek aan transparantie over belastingafspraken (rulings) geen *Harmful Tax Practice*.

Ook een extreem laag algemeen belastingtarief is niet *harmful* genoeg volgens de commissie: ze legt de grens bij een nultarief. Nederland heeft weliswaar een belastingtarief voor bedrijfswinsten van 20-25 procent, maar deze kan in de praktijk flink verlaagd worden, mede dankzij de innovatiebox (indicator 17) en de rulings (indicatoren 30 en 31). Het ministerie van Financiën wil voor deze rulings namelijk best onderhandelen met internationale bedrijven over de hoogte van de winst waarover zij belasting moeten betalen. Het ministerie van Financiën doet dit zonder enig extern toezicht, ook het parlement mag niet meekijken (en oordelen). Mede dankzij dit gebrek aan transparantie over belastingafspraken staat Nederland bekend als belastingparadijs.

Nederland scoort eigenlijk zelfs op 18 indicatoren, als je het gebrek aan effectieve *Controlled foreign company-regels* (CFC) meetelt (indicator 24). Ook al scoort Nederland formeel niet op deze indicator, de EC meldt wél dat de Nederlandse CFC-regels niet alle agressieve belastingontwijking voorkomen. Invoering van sterkere CFC-regels kunnen volgens de commissie de meest voorkomende agressieve belastingstructuren tegengaan, naast regels tegen *hybride mismatches* (zie ook hoofdstuk 6).

JA, VOLGENS INTERNATIONAAL ERKENDE CRITERIA

Wat is een belastingparadijs? In 1998 stelde de organisaties van rijke industrielanden OESO hiervoor de volgende criteria op. Een belastingparadijs volgens de OESO:

- 1) Heft geen of slechts weinig belasting op belastbaar inkomen.
- 2) Wisselt geen (of gebrekkig) informatie uit met andere landen (denk aan het bankgeheim).
- 3) Is weinig transparant (bijvoorbeeld over de uiteindelijke eigenaren van bedrijven).
- 4) Kent belastingvoordelen toe aan bedrijven die geen substantiële activiteiten in het land hebben (brievenbusfirma's).

MOOIE CRITERIA, BEROERDE TOEPASSING

Op grond van deze criteria zou je een flinke lijst met belastingparadijzen verwachten, waarop landen als Panama, Luxemburg, Ierland, de Kaaimaneilanden en Nederland figureren. Maar nee: de OESO ziet nergens ter wereld een belastingparadijs. Hoe kan dat? De OESO past haar eigen criteria niet al te strikt toe. Politieke belangen van de verschillende OESO-lidstaten spelen daarbij waarschijnlijk een grote rol. Verschillende landen hebben in overleg met de OESO bepaalde schadelijke belastingvoordelen voor internationale bedrijven aangepast of afgeschaft¹⁹, maar konden verder gewoon doorgaan: *business as usual*.

Bovendien vindt de OESO vooral criterium 2 (informatie-uitwisseling) belangrijk, maar dat heeft voornamelijk effect op belastingontwijking door rijke individuen. Handhaving van de andere drie criteria is belangrijk om belastingontwijking door internationale bedrijven tegen te gaan. In de praktijk komt een land er vaak mee weg door toe te zeggen dat het zal meewerken aan de (vaak nog gebrekkige) internationale standaarden voor informatie-uitwisseling.²⁰ Van de OESO mogen ze daar jaren de tijd voor nemen. Ook jarenlange tégenwerking wordt door de OESO door de vingers gezien, zoals bleek uit haar reactie op de Panama Papers. Deze reactie onthulde dat Panama tussen 2009 en 2015 totaal niet had meegewerkt, maar toch niet op de lijst met belastingparadijzen stond.²¹

NEDERLAND LANGS DE OESO-MEETLAT: HOE DOEN WE HET ECHT?

Op zich zijn de criteria van de OESO niet slecht, maar de organisatie zou zijn eigen lidstaten dan ook echt kritisch langs deze meetlat moeten leggen. De *Harmful Tax Practice*-lijst van de Europese Commissie geeft goed aan hoe EU-lidstaten elkaar aftroeven met schadelijke belastingmaatregelen. Zo voeren ze het tempo van de belastingwedloop op. De indicatoren van de EC in combinatie met de OESO-criteria samen kunnen een prima uitgangspunt zijn voor het opstellen van een internationale lijst van belastingparadijzen.

Als we het Nederlandse belastingbeleid kritisch toetsen aan de vier OESO-criteria, hoe doet ons land het dan écht? We nemen ze stuk voor stuk onder de loep.

1) Lage belastingtarieven

Nederland heeft geen uitzonderlijk laag tarief voor vennootschapsbelasting: 20 procent bij een winst tot € 200.000, daarboven 25 procent. Maar: Nederland kent een keur aan maatregelen waarmee bedrijven dat percentage in de praktijk flink kunnen verlagen.

- Dankzij de innovatiebox (zie kader) betaalt een bedrijf slechts 5 procent belasting over winst uit octrooien of patenten (i.p.v. 25%). Door deze box voldoet Nederland aan indicator 17 van de EC.
- Ook over dividenden en royalty's hoeft een bedrijf geen of weinig belasting te betalen. Daarbij maakt het niet of die geldstroom ons land binnenkomt of uitgaat. Aan deze regeling dankt Nederland zijn scores op indicatoren 1 en 19 van de EC.
- Met de Belastingdienst valt best een afspraak te maken waardoor een bedrijf zijn belastbare winst in Nederland kan verminderen, zodat het minder belasting hoeft te betalen. Dit levert Nederland de EC-indicatoren 30 en 31 op.
- Nederland heeft in belastingverdragen met veel andere landen de belasting op dividend- en rentebetalingen weten te verlagen. Zo liep Ghana ruim € 65.000 aan belastinginkomsten mis, onder meer dankzij het dubbele belastingverdrag met Nederland. Hierin is bepaald dat op royalty's en servicevergoedingen niet meer dan 8 procent bronbelasting wordt geheven in plaats van de gebruikelijke 10-15 procent. Wat een relatief klein verlies lijkt voor een land als Nederland, is vaak een groot verlies voor een ontwikkelingsland.²²

Nederland verliest honderden miljoenen door 'innovatie'box

Eind 2015 publiceerde het ministerie van Financiën een evaluatie over de innovatiebox.²³ Wat bleek? Dit lokkertje voor bedrijven kost Nederland jaarlijks vele honderden miljoenen aan gemiste belastinginkomsten. In 2010 was het belastingverlies al € 361 miljoen, twee jaar later was dit opgelopen tot € 743 miljoen en de verwachting is dat dit in 2016 oploopt tot ruime € 1,2 miljard. Dat is 7,6% van de totale ontvangsten uit vennootschapsbelasting.²⁴ Niet alleen gaat het om heel veel geld, in 2015 concludeerde de Europese Commissie dat dit soort innovatieboxen haar doel voorbij schiet: de box zou uitvinders, onderzoek en ontwikkeling (R&D) moeten stimuleren, maar in de praktijk leidt de box vaak tot belastingontwijking.²⁵ "De meest innovatieve Europese landen kennen dergelijke belastingvoordelen in het geheel niet (Duitsland), of hebben ze pas recent ingevoerd (Denemarken, Finland, Zweden)", concludeerde ook het CPB al.²⁶

Volgens de evaluatie van Financiën levert elke gederfde euro belastinggeld tot € 0,54 extra uitgaven aan R&D op, maar is de innovatiebox waarschijnlijk niet '... het meest krachtige middel om R&D en innovatie te stimuleren; (lees verder op pagina 14)

er is immers geen garantie dat het belastingvoordeel daadwerkelijk wordt ingezet voor R&D en innovatie.²⁷⁷ Kort voordat deze evaluatie uitkwam concludeerde het Rathenau Instituut dat Nederlandse bedrijven hun geld voor onderzoek en ontwikkeling steeds meer uitgeven in het buitenland; buitenlandse investeringen in Nederland blijven daarbij achter. De onderzoekers toonden aan dat fiscale voordelen niet doorslaggevend zijn als bedrijven besluiten waar ze zullen investeren. De aanwezigheid van kennis, onderzoekers en mogelijkheden tot samenwerking zijn veel belangrijker.²⁸

Besluit de regering na deze conclusies en het verlies van honderden miljoenen om de innovatiebox op te heffen? Welnee. Als reactie zet ze een nieuwe stap in de internationale belastingwedloop. Uit de kabinetsreactie op de evaluatie: 'Echter, het blijft volgens de onderzoekers wel van belang om een innovatiebox te hebben, omdat een land zonder dergelijk regime zichzelf op achterstand plaatst ten opzichte van landen met een dergelijk regime.'²⁹ Kortom, de innovatiebox in Nederland schiet zijn doel voorbij (innovatie stimuleren), maar we houden 'm toch, omdat we bang zijn dat bedrijven anders vertrekken. Grote internationale bedrijven zijn de enige winnaars in deze wedstrijd om de meeste belastingvoordelen. Want de overheid moet ergens haar geld vandaan halen. En vaak kiest ze dan voor een hogere belasting op arbeid, een btw-verhoging of bezuinigingen op zorg en andere gemeenschappelijke voorzieningen.

2) Geen of gebrekkige informatie-uitwisseling

De bekende tropische belastingparadijzen wisselen vaak geen of weinig informatie uit met andere landen, over hun rijke 'inwoners'. Integendeel; zij beloven rijke mensen juist geheimhouding over de vermogens die ze in het paradijsje hebben geparkeerd. Panama is zo'n land.³⁰ Nederland staat niet bekend als een *secrecy jurisdiction*, omdat het voldoet aan de internationale afspraken over informatie-uitwisseling van bijvoorbeeld bankgegevens.

Maar Nederland is wel enorm ontransparant, vooral als het gaat om de vraag wie de werkelijke eigenaren zijn van bedrijven die hier gevestigd zijn.³¹ Trustkantoren – de beheerders van brievenbusmaatschappijen – weten vaak niet wie de uiteindelijke eigenaren zijn van het 'bedrijf' dat ze onder hun hoede hebben.³² Dat maakt Nederland niet alleen aantrekkelijk voor belastingontwijkers, maar ook voor rijke individuen, corrupte politici en criminelen die belasting willen ontduiken, hun criminele activiteiten willen financieren of hun zwarte geld willen witwassen.³³

Nederlandse trustkantoren in de Panama Papers

Minister Dijsselbloem kondigde in februari 2016, na aanhoudende maatschappelijke en politieke druk, aan dat hij een publiek register wil opzetten, waarin de namen staan van de mensen die aan de

touwtjes trekken van alle bedrijven (dus ook de brievenbusfirma's).³⁴ Die druk werd flink opgevoerd na de publicatie van de Panama Papers in april 2016 door een internationale groep onderzoeksjournalisten.³⁵ Hieruit blijkt hoe het Panamese juridisch advieskantoor Mossack Fonseca rijke individuen en bedrijven helpt om via geheime constructies belasting te ontwijken of te ontduiken. Niet onverwacht loopt een aantal constructies via Nederland, zoals die waarvan de grote Ecuadoraanse suikerfabrikant San Carlos gebruikmaakte om winsten het arme Latijns-Amerikaanse land uit te sluisen.³⁶ De Panama Papers toonden ook dat Nederland in trek is bij rijke individuen die belasting willen ontwijken. Zo bleek de rijkste man van Ecuador vermogen weg te sluisen met behulp van het Nederlandse belastingadvies- en trustkantoor Infintax. Dit kantoor hielp ook tientallen andere Latijns-Amerikaanse bedrijven en individuen aan financiële vluchtroutes.³⁷

De Nederlandse Bank (DNB) wil al jaren dat het ministerie van Financiën de Nederlandse trustkantoren aanpakt. Een groot aantal kantoren overtreedt volgens DNB de wet en overziet de risico's onvoldoende. Volgens DNB komt het vaak voor dat trustkantoren hun (internationale) klanten niet tot nauwelijks ontmoeten, maar voor deze klanten wel ondoorzichtige en complexe structuren opzetten, met het risico op

belastingontwijking, belastingontduiking en witwassen van crimineel geld.³⁸ De onthullingen over betrokkenheid van Infintax bij dubieuze belastingconstructies komen dan ook niet als een complete verrassing. Infintax is lid van de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB), die zich nu genoodzaakt ziet de rol van dit in diskrediet gebracht kantoor te onderzoeken.³⁹

3) Gebrek aan publieke transparantie

De rulings die grote internationale bedrijven met onze Belastingdienst afspreken blijven geheim voor de Nederlandse bevolking - terwijl de afspraken wel ten koste gaan van ons overheidsbudget. Zelfs het Nederlandse parlement kreeg in 2015 slechts bij hoge uitzondering én op vertrouwelijke basis de ruling met Starbucks te zien.⁴⁰ Toch houdt het ministerie van Financiën vol dat het Nederlandse beleid wél transparant is: de regels voor het verkrijgen van

een afspraak met de Belastingdienst zijn immers helder?⁴¹ Daar moeten Nederlandse burgers en Tweede Kamerleden het mee doen. Maar het voorbeeld van Starbucks (zie kader) laat zien dat alleen transparantie over de regels verre van voldoende is.

Door dit gebrek aan publieke transparantie kunnen grote bedrijven weggelaten met belastingontwijking. Zij hoeven niet openbaar te maken welke deals ze met overheden sluiten en ook niet te rapporteren in welke landen ze actief zijn, wat ze daar doen (activiteiten, omzet, personeel) en hoeveel belasting ze in elk land betalen. Met zo'n publieke *country-by-country reporting* kan iedereen sneller zien of een bedrijf zijn winst verschuift naar een belastingparadijs - en het ter verantwoording roepen. Maar multinationals zijn nergens verplicht om publiek verslag te doen van deze zaken, ook niet in Nederland.

Nederland geeft miljoenen weg door belastingafspraken

Koffiemultinational Starbucks sluisde jarenlang miljoenen winsten weg zonder daarover belasting te betalen. Dat kon ze doen dankzij een ruling met de Nederlandse Belastingdienst. Hoe zit dat? Starbucks roostert zijn koffiebonen in Nederland. Aan een eigen brievenbusfirma in Groot-Brittannië betaalt de multinational miljoenen voor de royalty's op het recept(!) van dat roosteren. En daarover hoef je in Nederland geen belasting te betalen (zie hierboven onder 'Lage belastingtarieven'). 'Toevallig' was dit weggeluisde bedrag vrijwel net zo hoog als de winst van Starbucks in Nederland - en dus betaalde de multinational hier nauwelijks belasting. De Nederlandse Belastingdienst vond dit prima en legde dat van tevoren vast in een afspraak met Starbucks.⁴² Illegale staatssteun, oordeelde de Europese Commissie in oktober 2015. Starbucks moet zijn belastingvoordeel - en dus belastingverlies voor Nederland! - van minstens € 20 miljoen terugbetalen. Nederland is in beroep gegaan tegen het oordeel van de Europese Commissie.

4) Voordelen zonder substantiële activiteiten – de Nederlandse brievenbus

Nederland kent zo'n 14.400 doorsluisfirma's (dit zijn vooral brievenbusfirma's) die samen rond de € 3.500 miljard per jaar door ons land sluizen. Op papier komt er een enorme hoeveelheid geld binnen en is ons land de grootste investeerder ter wereld. Maar Nederland schiet er niets mee op; er blijft nauwelijks iets hangen van al die kapitaalstromen. Hoewel de regering herhaaldelijk heeft beloofd een eind te maken

aan deze doorsluispraktijken, neemt het gebruik van brievenbusfirma's elk jaar verder toe. In 2009 liep 80 procent van alle inkomende en 76 procent van alle uitgaande buitenlandse investeringen via brievenbusfirma's. Hieraan kun je zien dat Nederland een doorsluisland is. Vier jaar later, in 2013, waren die percentages nóg hoger: 83 procent van de inkomende en 78 procent van de uitgaande investeringen ging door brievenbussen.⁴³

Ontwikkelingslanden raken cruciale inkomsten kwijt door onze brievenbusfirma's. Multinationals maken flinke winsten in arme landen die rijk zijn aan grondstoffen. Een deel van die winst sluizen ze weg via Nederland, zodat ze minder belasting hoeven te betalen in het ontwikkelingsland. Maar ook onvoldoende in Nederland, dat immers vele handige constructies kent om belasting te ontwijken, denk aan de 'royalty's' van Starbucks. Of neem de case van de Australische uraniumdelver Paladin, waar ActionAid indook. Paladin exploiteert mijnen in Malawi, Niger en Namibië. In Malawi sloot het bedrijf in 2007 een

overeenkomst met de overheid, over langlopende belastingkortingen en lagere afdracht van royalty's. Paladin in Malawi leende vervolgens veel geld van het Australische moederbedrijf en betaalde de rente daarover - net zoals de dure diensten die het inkocht - via een brievenbusfirma in Nederland. In ons land hoeft Paladin minder bronbelasting te betalen over de rente op leningen en over de aanzienlijke managementvergoedingen. Malawi liep zo via Nederland minstens \$ 27,5 miljoen mis: op papier maakte Paladin tot en met juni 2014 in Malawi geen winst.⁴⁴

JA, VINDT HET IMF

Ook het Internationaal Monetair Fonds (IMF) heeft Nederland al jaren in het vizier als belastingparadijs. In 2012 plaatste het IMF Nederland in de top drie van landen waarbij de buitenlandse investeringen het meest uit verhouding zijn ten opzichte van het bruto nationaal product (BNP). Volgens het IMF kan deze onbalans niet los worden gezien van belastingontwijking. In de top drie van het IMF moet

Nederland dan ook alleen Luxemburg en Mauritius voor laten gaan, landen die net als Nederland internationaal bekend staan als belastingparadijzen. In haar 'Fiscal Monitor' van 2013 kiest het IMF de 'Double Irish Dutch Sandwich' als illustratief voorbeeld van internationale belastingontwijking. Dit is een beruchte belastingontwijkingsconstructie die via Nederland en Ierland loopt.⁴⁵

COUNTRY	FDI IN PERCENT OF GDP (2012)	SHARE OF WORLD FDI (%)	SHARE OF WORLD GDP (%)
Luxembourg	4,710	10.2	0.07
Mauritius	2,504	1.1	0.01
Netherlands	530	15.4	0.91

Source: Calculations from IMF Coordinated Direct Investment Survey (<http://cdis.imf.org/>).

NEE, VINDEN NEDERLANDSE INSTANTIES EN OVERHEID

In de afgelopen jaren zijn ook in Nederland verschillende onderzoeken gedaan naar Nederland als belastingparadijs. Opvallend genoeg vermijden deze studies consequent de politiek gevoelige term ‘belastingparadijs’. Maar ze stellen wel heel helder vast hoe Nederland internationale belastingontwijking mogelijk maakt.

Het Centraal Planbureau (CPB) hanteert een nauwe definitie van ‘belastingparadijs’ in zijn publicatie over belastingverdragen: (ei)landen met lage of geen belastingen, die ‘worden gebruikt als een, al dan niet tijdelijk, eindpunt van een route over het netwerk van landen.’ Hoewel het CPB erkent dat deze definitie slechts één van de vier OESO-criteria dekt, concludeert het op basis hiervan toch dat Nederland géén belastingparadijs is. Wat is ons land dan wel? Een ‘doorsluisland’ ten behoeve van belastingplanning door multinationals. Dankzij Nederland (en specifiek dankzij de belastingverdragen die ons land sluit) kunnen multinationals winst wegsluizen naar ‘de echte belastingparadijzen’ (in de enge definitie van het CPB). Belastingverdragen leveren volgens het CPB een aanzienlijke bijdrage aan de internationale belastingconcurrentie.⁴⁶

Terwijl in november 2014 de LuxLeaks onthulden hoe bedrijven belasting ontwijken via Luxemburg en ook Nederland⁴⁷, noemde de Algemene Rekenkamer Nederland nadrukkelijk géén belastingparadijs. Opnieuw lijkt het meer te gaan om semantiek dan om de inhoud, want evenals het CPB concludeerde de Rekenkamer dat Nederland in toenemende mate gebruikt wordt door bedrijven om winst door te sluizen naar belastingparadijzen als Bermuda, waar weinig of geen belasting wordt geheven. Dit is mede mogelijk doordat de Nederlandse ‘*substance*-eisen’ weinig voorstellen: ons land gunt belastingvoordelen aan bedrijven die hier niet tot nauwelijks echt aanwezig zijn. De Nederlandse regelgeving zou volgens de Algemene Rekenkamer verder niet afwijken van die van het Verenigd Koninkrijk, Zwitserland en Luxemburg; inderdaad, andere belastingparadijzen. Met een belangrijke conclusie van de Rekenkamer is tot nu toe vrijwel niets gedaan: landen concurreren met elkaar op

belastingregels; dat kan een negatief effect hebben op overheidsinkomsten en op de verdeling van lasten tussen bedrijven en burgers. De Rekenkamer vindt dat Nederland internationale maatregelen tegen deze belastingconcurrentie moet ondersteunen of initiëren.⁴⁸

Net als veel andere notoire belastingparadijzen ontkent ook Nederland in alle toonaarden dat het een belastingparadijs is. Deze *window dressing* gaat zo ver, dat de Tweede Kamer met steun van PVV, de SGP, het CDA, de VVD, 50PLUS, D66 en de PvdA een vrij bizarre motie aannam, waarin ze de regering vroeg afstand te nemen van de kwalificatie ‘belastingparadijs’ voor Nederland. Wat hoort de Kamer dan wel graag? Dat Nederland een ‘fiscaal gunstige vestigingsplaats’ is. En zo geschiedde.⁴⁹

Intussen doet Nederland volop mee in de *race to the bottom* die de belastingwedloop is – en waar ontwikkelingslanden het grootste slachtoffer van zijn. Hun financiële bodem komt nu eenmaal sneller in zicht dan die van rijke landen als Nederland. Belastingontwijking betekent in een arm land als Bolivia of Mali dat er nóg minder kinderen naar school kunnen en gezondheidszorg onbetaalbaar blijft voor veel mensen.

NEDERLAND VOLGENS WIEBES: CONCURRENTIE IN PLAATS VAN SAMENWERKING

‘Stilstand is achteruitgang’, vindt staatssecretaris Wiebes als hij het heeft over het Nederlandse fiscale vestigingsklimaat; een duidelijke oproep om mee te blijven doen aan de belastingwedloop. Als de maatregelen die eind 2015 in OESO-verband overeengekomen zijn leiden tot een lastenverzwaring voor bedrijven, zal Wiebes ze daarvoor compenseren. ‘Daarbij zouden we kunnen denken aan de verlaging van het algemene vennootschapsbelastingtarief, een andere structuur van het vennootschapsbelastingtarief, een aparte box binnen de vennootschapsbelasting, aanpassingen in de dividendbelasting en eventueel een combinatie van deze maatregelen.’⁵⁰ Wiebes bedoelt eigenlijk:

multinationals hoeven niet bang te zijn dat Nederland nu minder aantrekkelijk voor ze wordt. Zo zet hij Nederland neer als dé nieuwe vorm van een belastingparadijs: een land dat niet de internationale samenwerking zoekt, maar altijd opnieuw de concurrentie aangaat met andere landen. Een land dat niet primair kijkt hoe de Duurzame Ontwikkelingsdoelen te financieren zijn, maar via zijn internationale belastingbeleid de belastingwedloop opvoert en daarmee juist armoede en extreme ongelijkheid in stand houdt.

Zolang de regering vasthoudt aan haar achterhaalde visie dat belastingconcurrentie tussen landen goed is voor Nederland, zal ons land een belastingparadijs blijven. Dat is geen semantische vraag, maar een reële observatie. Of je Nederland nu 'belastingparadijs' noemt of 'doorsluisland' of 'fiscaal gunstig vestigingsklimaat', de uitkomst is hetzelfde: arme en rijke landen verliezen jaarlijks miljarden mede dankzij de Nederlandse belastingregels.

WAT LEVERT 'T NEDERLAND EIGENLIJK OP, EN WAT KOST 'T?

WAT LEVERT HET NEDERLAND OP?	WAT KOST HET?
<p>Netto-opbrengst van de dividendbelasting door brievenbusfirma's: ongeveer € 100 miljoen.⁵¹</p> 	<p>Het belastingverlies door de innovatiebox was in 2012 € 743 miljoen en loopt naar verwachting op tot € 1,2 miljard in 2016.</p>
<p>Brievenbusfirma's betalen in Nederland vennootschapsbelasting (€ 1,2 miljard in 2011).⁵²</p> 	<p>Nederland loopt € 1,5 miljard mis door belastingontwijking van Nederlandse bedrijven (in buitenlandse belastingparadijzen)⁵³</p>
<p>Enige verbreding van de belastinggrondslag doordat internationale bedrijven Nederland aantrekkelijk vinden dankzij verlaagde vennootschapsbelastingtarieven?</p> 	<p>Nederland loopt op jaarbasis zo'n ruim € 4 miljard mis doordat het meedoet aan de internationale belastingwedloop met tariefsverlagingen.⁵⁴</p>
<p>8.000 - 13.000 banen, waarvan zo'n 1.500 in de trustsector en de rest bij daaraan verbonden zakelijke dienstverleners.⁵⁵</p> 	<p>Boze 'gewone' belastingbetalers en aanmoediging van een slechte belastingmoraal</p> <p>Reputatieschade: Nederland staat wereldwijd bekend als een belastingparadijs.</p>

4. NEDERLAND BELASTING- PARADIJS?

NIET VOOR BURGERS

Wie betaalt de rekening van de belastingvoordelen die internationale bedrijven krijgen? De overheid moet ten slotte ergens het geld vandaan halen voor haar uitgaven. Die rekening betalen burgers en kleinere bedrijven. In alle OESO-landen zie je dat er minder belastinggeld binnenkomt uit winsten van bedrijven. Daar tegenover staat een stijgende inkomstenbelasting.⁵⁶ En dat zijn de belastingen die het zwaarst aantikken voor werknemers en kleine zelfstandigen.

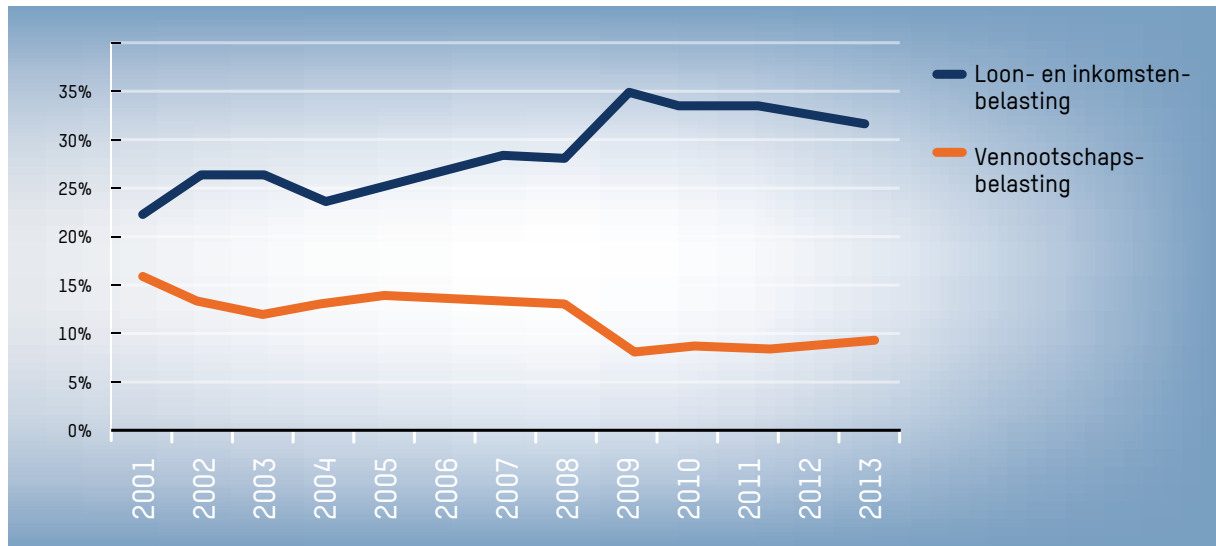
Nederland is een goed voorbeeld van deze verschuiving. Tussen 2000 en 2012 steeg de btw in ons land licht en ging de belasting op arbeid flink omhoog. Maar voor bedrijven daalde de winstbelasting juist aanzienlijk: het algemene tarief ging omlaag van 35 naar 25 procent, en het verlaagde tarief van 30 naar 20 procent. Ook ging de grens van het verlaagde tarief omhoog, waardoor een groter deel van hun winst onder het lagere belastingtarief valt.

Daarmee boorde de overheid zichzelf een behoorlijke inkomstenbron door de neus. Want bedrijven in Nederland maakten in die periode juist meer winst

en dus steeg de belastinggrondslag (het bedrag waarover belasting kan worden geheven) met € 10,3 miljard. Dit had de overheid € 2,4 miljard meer aan vennootschapsbelasting kunnen opleveren. Maar door alle - voor bedrijven - voordelige belastingmaatregelen daalden de opbrengsten uit deze belasting juist: in 2011 was de opbrengst € 4,3 miljard minder dan in 2000.⁵⁷ Waarom deed Nederland dit? Om 'een aantrekkelijk vestigingsklimaat te houden'⁵⁸ in een tijd dat de belastingtarieven op winst in heel Europa daalden. Zo gaf Nederland opnieuw een slinger aan de belastingwedloop.

SOMO en FNV maken in onderstaande grafiek in één oogopslag duidelijk hoe de verhoudingen in Nederland liggen, als het gaat om belasting betalen.

FIGUUR 1 Opbrengst uit de vennootschapsbelasting en loon- en inkomstenbelasting als percentage van de totale belastinginkomsten van de Nederlandse overheid.

Bron: 'Grote bedrijven, kleine lasten', SOMO/FNV, april 2016

De twee organisaties onderzochten hoeveel belasting 93 beursgenoteerde Nederlandse bedrijven effectief betaalden tussen 2005 en 2014: gemiddeld 21,45 procent. Voor 58 niet-beursgenoteerde bedrijven bekeken ze de periode 2010-2014 en concludeerden dat het gemiddelde belastingtarief 17,88 procent was.⁵⁹ Aanzienlijk lager dus dan het tarief van 25 procent. En ook flink lager dan het gemiddelde tarief dat in 2011 werd geheven over de hele grondslag voor de vennootschapsbelasting, namelijk 23,7 procent.⁶⁰ Intussen draagt de gemiddelde werknemer in Nederland maar liefst 36,9 procent van zijn of haar inkomen af aan de Belastingdienst.⁶¹

Als burger betaal je niet alleen meer belasting, je krijgt ook nog eens minder waar voor je belastinggeld. Want een overheid die minder inkomsten heeft (doordat grote bedrijven belasting ontwijken) kan ook minder uitgeven aan scholen, leraren, openbaar vervoer of aan de zorg. Zo stijgt het verplichte eigen risico voor zorgkosten in 2016 opnieuw, naar € 385 een bedrag dat mensen met een laag inkomen vaak niet

kunnen ophoesten.⁶² Gemeenten krijgen ook steeds minder budget van de landelijke overheid en moeten daar steeds meer van betalen. Ook lokale overheden bezuinigen dus, 'ten koste van de voorzieningen voor onze inwoners: zij betalen uiteindelijk de rekening hiervan' zoals tientallen gemeenten eind 2015 schreven in een brandbrief aan minister Plasterk.⁶³ Maar komt de regering met een degelijke oplossing voor dit wijdverbreide probleem? Welnee. Plasterk gaat samen met staatssecretaris Wiebes uitzoeken of gemeenten niet meer belasting kunnen innen.⁶⁴ Nóg meer lasten voor burgers dus, en mogelijk ook voor het midden- en kleinbedrijf (mkb). De kans dat lokale belastingen een multinational treffen, is uiteraard nihil.

Ook het mkb betaalt de rekening die multinationals laten liggen. Volgens de Europese Commissie tonen onderzoeken aan dat multinationale bedrijven zo'n 30 procent minder belasting betalen dan hun nationale concurrenten.⁶⁵ Uit de Panama Papers blijkt helaas wel dat ook mkb'ers de weg naar belastingparadijzen hebben gevonden. 'Verrassend' vond minister

Dijsselbloem en de Belastingdienst juichte - blij dat de beschuldigende vingers nu eens niet alleen naar multinationals wijzen. En inderdaad, zeker tweehonderd offshorebedrijven die eind 2015 nog actief waren, zijn te koppelen aan Nederlanders, waaronder veel eigenaren van mkb-bedrijven. Ook dit moet uiteraard aangepakt worden. Maar laten we de verhoudingen niet uit het oog verliezen: het gaat bij de bakker of de fietsenwinkel om de hoek om veel kleinere bedragen dan bij een bedrijf als Starbucks. En de bakker onttrekt al helemaal geen belastinggelden aan ontwikkelingslanden.⁶⁶

5. DE INVLOED VAN BELASTINGADVIESKANTOREN OP HET NEDERLANDSE BELEID

Waarom is de Belastingdienst multinationals zo gunstig gezind, in strijd met onze internationale afspraken over armoedebestrijding én in strijd met het belang van Nederlandse burgers? En onder welke invloeden komt het Nederlandse belastingbeleid tot stand? In Nederland zijn belastingadvieskantoren, academische wereld en politieke commissies zó met elkaar verweven op z'n minste de verdenking van belangenverstremming wel erg sterk is. Zij hebben op zijn minst een flinke vinger in de pap bij het maken van beleid dat direct raakt aan hun commerciële belangen - een beleid dat de belastingdruk voor haar klanten (multinationals) laag houdt. Juist deze belangenverstremming vereist meer transparantie over de inbreng van de sector en hoe die in beleid en wetgeving wordt - en al is - meegenomen.

DE PETTEN VAN BELASTINGADVISEURS

In opdracht van Oxfam Novib maakte SOMO in februari 2015 een database, waarin te zien is welke nevenfuncties partners (dus mede eigenaren) bij de belastingafdelingen van de Nederlandse accountants- en belastingadvieskantoren vervullen. SOMO onderzocht PwC,⁶⁷ EY⁶⁸, Deloitte⁶⁹, KPMG Meijburg & CO.⁷⁰, Loyens & Loeff⁷¹, Stibbe⁷², Houthoff Buruma⁷³, De Brauw Blackstone Westbroek⁷⁴ en Baker & McKenzie.⁷⁵ Hun klanten zijn grote, internationale bedrijven die graag profiteren van het 'aantrekkelijke belastingklimaat' in Nederland. Uit dit overzicht van 289 belastingsspecialisten en hun functies, ontstaat een beeld van de invloed die deze specialisten uitoefenen op het Nederlandse belastingbeleid.⁷⁶

Universiteiten en belastingadviseurs

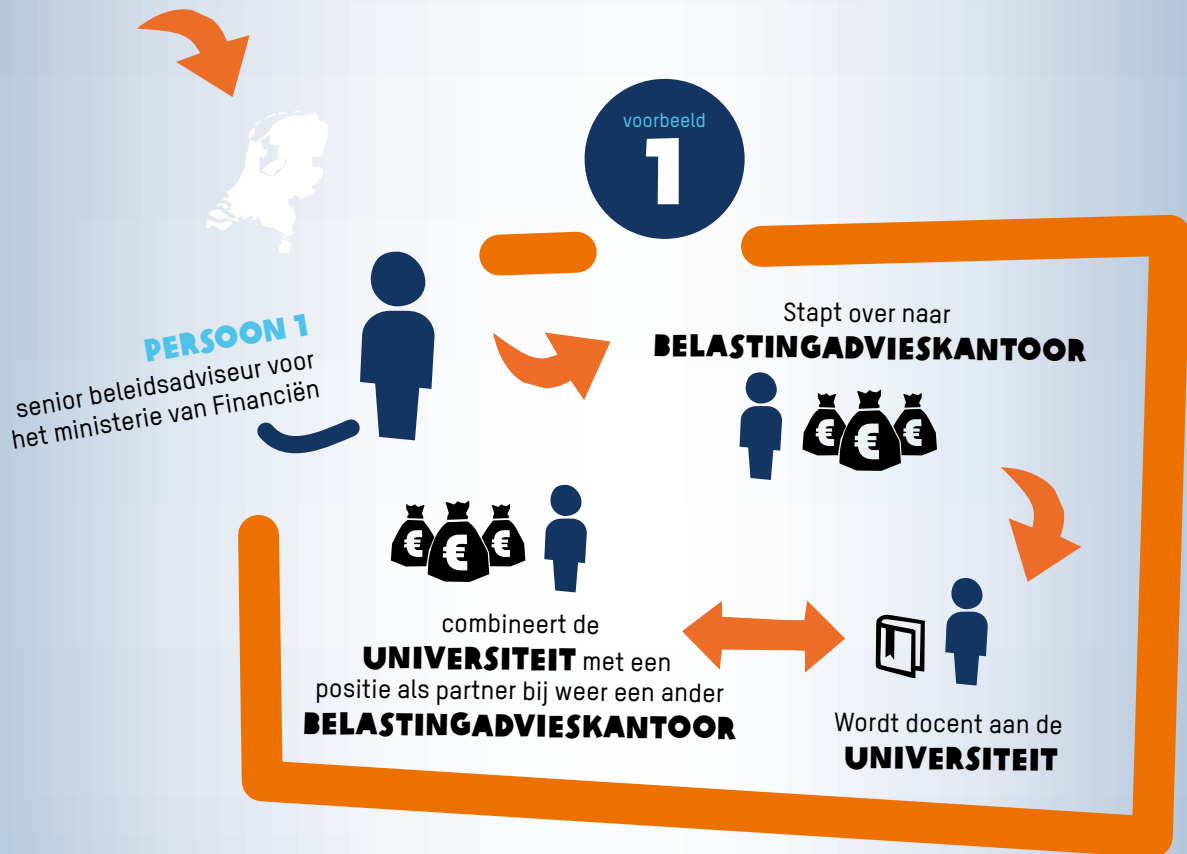
Allereerst valt de verwevenheid op tussen

belastingadvieskantoren en universiteiten. Dit is relevant, omdat universiteiten en hun fiscale vakgroepen een belangrijke bijdrage leveren aan het Nederlandse beleid. Zij doen (beleidsrelevant) onderzoek, stimuleren het publieke debat en leiden toekomstige medewerkers op van bijvoorbeeld de Nederlandse belastingdienst. Van de 289 partners bij de belastingafdelingen van de Nederlandse kantoren zijn er 40 verbonden aan een of meerdere universiteiten, waarvan 17 als hoogleraar. De anderen werken als universitair (hoofd)docent of geven regelmatig gastcolleges.

De meeste partners werken aan de Universiteit Leiden (13), voornamelijk bij het International Tax Center Leiden. Andere universiteiten die populair zijn bij de onderzochte partners zijn de Erasmus Universiteit (8), de Universiteit van Amsterdam (6), Nyenrode (4) en de Vrije Universiteit (5). In 2011 was 36 procent van de hoogleraren op de (sub)-afdelingen accountancy van de Nederlandse universiteiten ook partner bij een van de vier grote accountantskantoren.⁷⁷

RISICO BELANGENVERSTRENGELING

Eenzijds zijn belastingadvieskantoren invloedrijke opinievormers in wetenschap, politiek én belastingadvieskantoren, anderzijds dienen zij hun klanten: grote, internationale bedrijven die graag profiteren van het 'aantrekkelijke belastingklimaat' in Nederland.

Kantoor	Aantal partners op belastingafdeling	Aantal partners met (neven)functie bij universiteit of hogeschool	Percentage
KPMG Meijburg & Co.	61	9	15%
PwC	62	8	13%
Deloitte	38	7	18%
Loyens & Loeff	29	4	14%
Baker & McKenzie	22	2	9%
EY	64	4 ^{77b}	-
Stibbe	7	1	14%
Houthoff Buruma	3	1	33%
De Brauw Blackstone Westbroek	3	2	67%
Totaal	289	40	14%

Partners bij belastingafdelingen van grote Nederlandse belastingadvieskantoren werkzaam als docent of onderzoeker aan universiteiten. Bijdragen aan academische tijdschriften zijn niet meegerekend. Peildatum: februari 2015.^{77c}

Universitaire instituten: nauwe band

De banden tussen belastingadvieskantoren en de universitaire wereld zijn nog inniger, als je kijkt naar de instituten die zich bezighouden met het Nederlandse vestigingsklimaat en internationale belastingplanning door multinationals. Neem het Zuidas Instituut voor Financieel Recht en Ondernemingsrecht (ZIF0), waarin de Vrije Universiteit samenwerkt met advocatenkantoren, bedrijven en organisaties op de Zuidas. Vijf van de zes bestuursleden van het ZIF0 zijn verbonden aan belastingadvieskantoren of grote bedrijven en alle grote belastingadvieskantoren participeren in het ZIF0.⁷⁸ Het International Tax Center in Leiden biedt verschillende masteropleidingen aan. Drie van de vier programmadirecteuren zijn verbonden aan belastingadvieskantoren en de belangrijkste sponsor is Loyens & Loeff.⁷⁹

De directeur van het Amsterdam Centre for Tax Law (ACTL), het onderzoeksinstituut naar belastingrecht aan de Universiteit van Amsterdam, is belastingadviseur bij Loyens & Loeff⁸⁰. Slechts twee van de acht hoogleraren van dit instituut zijn niet verbonden aan een belastingadvieskantoor.⁸¹ Ook bij het Fiscaal Economisch Instituut en de Stichting Internationaal & EU belastingrecht, beide verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, werken vrijwel alleen hoogleraren die tegelijkertijd in dienst zijn bij een belastingadvieskantoor.⁸³ Deze universitaire

instituten zijn op die manier sterk verbonden met de belastingadviessector.

Belastingadviseurs en de politiek

Hoe groot is de invloed van belastingadviseurs op het Nederlandse beleid? Daarvoor werd ook gekeken naar de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB). De NOB speelt een belangrijke rol in het publieke debat en opereert zowel voor als achter de schermen als lobbygroep richting de Nederlandse overheid.

Via de Commissie Wetsvoorstellen levert de NOB commentaar op fiscale wetsvoorstellen, om zo naar eigen zeggen 'bij te dragen aan een kwalitatief zo goed mogelijke fiscale wetgeving in Nederland.' Volgens de NOB wordt 'het vaktechnisch niveau van haar commentaren door heel fiscaal Nederland geroemd.' Deze NOB-commissie toetst wetsvoorstellen op zes criteria: strijdigheid met het recht, effectiviteit en efficiency, terugwerkende kracht, uitvoerbaarheid, administratieve lastendruk en fiscaal vestigingsklimaat.⁸⁴ De NOB vindt dit laatste criterium zo belangrijk, dat ze hiervoor een aparte kerngroep heeft geformeerd.⁸⁵

Via deze Kerngroep Vestigingsklimaat bemoeit de NOB zich volgens haar eigen omschrijving actief met de discussie Nederland investeringsklimaat. Dit gebeurt vanuit een strategie waarin de NOB kennis deelt met

de besluitvormers in de politiek en degene die de besluitvorming voorbereiden en uitvoeren (ambtenaren van de verschillende betrokken ministeries).⁸⁶

Twee keer per jaar overlegt de Commissie Internationale Fiscale Zaken van de NOB met het ministerie van Financiën over internationale zaken in brede zin - waaronder het vestigingsklimaat. De NOB richtte deze commissie in 2010 op, om de kennis en expertise van haar leden op het gebied van internationale fiscale zaken te bundelen. Daarop stelde het ministerie voor om hierover op regelmatige basis met de NOB te praten. De commissie overlegt tevens met het APA/ATR-team⁸⁷ van de Belastingdienst - dat gaat over de rulings en afspraken met bedrijven - over zaken op het gebied van het Nederlandse internationale fiscale beleid en het vestigingsklimaat. 'De commissieleden zoeken binnen hun kantoor actief naar visies en ervaringen van NOB-leden die ze in het overleg met het ministerie kunnen inbrengen.'⁸⁸

Sinds 1994 organiseert de NOB samen met de Belastingdienst tweedaagse Fiscale Conferenties. Doel is 'verdieping van fiscale techniek en uitwisseling van kennis, ervaring en standpunten.' De deelnemers doen op persoonlijke titel mee, zodat 'vrijuit gediscussieerd' kan worden over de fiscale problematiek die aan de orde is. Aan elke Fiscale Conferentie nemen tien NOB-leden en tien medewerkers van de Belastingdienst of het ministerie van Financiën deel. Korte verslagen van deze conferenties verschijnen onder andere in het Weekblad Fiscaal Recht.⁸⁹

Ieder jaar organiseert de NOB een *president's dinner* op mooie locaties zoals De Muiderpoort of Slot Zeist. In de afgelopen jaren schoven de volgende politici en ambtenaren aan: staatssecretaris Weekers, drs. A. Berg (directeur-generaal fiscale zaken ministerie van Financiën), mr. E.A. Visser (directeur internationale fiscale zaken ministerie van Financiën), dr. P.W.A. Veld (directeur-generaal Belastingdienst), mr. C.W.M. Ballegooijen (advocaat-generaal bij de Hoge Raad), mr. C.B. Bavinck (Hoge Raad), prof. dr. P.H.J. Essers (lid Eerste Kamer CDA), drs. H.A.A.M. Rutten (voorzitter Vereniging van Hogere Ambtenaren ministerie van Financiën), mr. J.M. Lammers (VNO/NCW).⁹⁰ Over de inhoudelijke zaken die worden besproken tijdens deze diners is niets bekend.

Partners van belastingadvieskantoren zijn ook direct gelieerd aan de politiek. De voorzitters van de belastingwerkgroepen bij VVD en D66 zijn beiden Tax Partner bij KPMG Meijburg & Co: Jeroen Leek (D66) en Cees Nijman (VVD).⁹¹ Marnix van Rij is partner bij EY en sinds juni 2015 lid van de CDA-fractie in de Eerste Kamer. Voorheen was hij voorzitter van de NOB en schreef hij mee aan de partijprogramma's van het CDA. Hij was ook voorzitter van de adviescommissie voor de kandidatenlijst van het CDA voor de Europese verkiezingen in 2014.⁹²

Bovendien zitten diverse partners in commissies die in opdracht van overheid of parlement advies uitbrengen. Partner bij PwC Professor Dr. Stef van Weeghel zat in 2009/2010 de Studiecommissie Belastingstelsel voor. Deze commissie deed op verzoek van de minister van Financiën een voorstudie naar verschillende scenario's voor een mogelijke herziening van het Nederlandse belastingstelsel.⁹⁴ Professor Dr. Peter Kavelaars (Deloitte) was lid van de Commissie van Dijkhuizen, die op verzoek van de Tweede Kamer scenario's onderzocht voor een 'eenvoudig, solide en fraudebestendig belastingstelsel dat bijdraagt aan de verbetering van de concurrentiekracht van Nederland'.⁹⁵

Het is niet ongebruikelijk dat vertegenwoordigers van beroepsgroepen worden geconsulteerd bij het ontwikkelen van nieuw beleid, en de kennis waarmee universiteiten en de belastingadviespraktijk het ministerie en politici voeden - onder meer via bovengenoemde commissies en netwerken - is ongetwijfeld waardevol. Maar waar ligt de scheidslijn tussen inhoudelijk, vaktechnisch advies en gekleurd advies dat een lobbydoel dient? Die is voor de buitenwereld volstrekt onduidelijk. Er is meer transparantie nodig over de invloed van belastingadvieskantoren op het Nederlandse beleid. Hoe nodig deze transparantie is, werd duidelijk dankzij 'Luxleaks'. Eind 2014 gaven internationale journalisten informatie vrij waaruit bleek hoe grote bedrijven met behulp van de belastingdienst van landen als Luxemburg en Nederland belasting konden ontwijken. Vooral PwC kwam daarbij in beeld als makelaar, maar zijn drie grote collega's bleken eveneens betrokken bij het afsluiten van belastingontwijkingsconstructies.⁹⁶

DE INVLOED VAN BELASTINGADVIESKANTOREN

Wat levert alle lobbywerk op voor de belastingadvieskantoren? Dat is niet eenvoudig te achterhalen, hoewel duidelijk is dat overheid en belastingadviseurs letterlijk dezelfde (vergoeljkende) taal spreken. Als Marnix van Rij (EY, CDA) pleit voor het behoud van onze ‘kroonjuwelen’ bedoelt hij onder meer de omstreden rulings en de belastingvrijstelling op dividenden en royalty’s.⁹⁷ Staatssecretaris Wiebes schroomt niet om, met VVD en CDA, deze bewoordingen over te nemen⁹⁸. En Staatssecretaris Wiebes hoor je niet over Nederland als belastingparadijs, maar wel over ons ‘fiscaal aantrekkelijke vestigingsklimaat’, de term die ook favoriet is bij de NOB.

Belangenvereniging NOB lobbyt actief voor het behoud van bestaande belastingvoordelen voor multinationals én waar mogelijk uitbreiding daarvan. ‘Vestigingsklimaat 2.0’ noemt NOB-voorzitter Maurice de Kleer zijn ideale wereld.⁹⁹ Hierin is de vennootschapsbelasting (de belasting op winst) verlaagd en de dividendbelasting (op winstuitkering aan aandeelhouders) zelfs helemaal afgeschaft. Zo wil de NOB er - samen met de Nederlandse overheid - voor zorgen dat ook in de toekomst internationale hoofdkantoren, distributiecentra en onderzoeks- en ontwikkelingsbedrijven massaal naar Nederland zullen trekken (dit terwijl belastingvoordelen geen hoofdkantoren en werkgelegenheid garanderen, zie de vele brievenbusmaatschappijen). Belastingwedloop 2.0, zeg maar. Want opnieuw voert de concurrentie met andere landen de boventoon in het debat over de toekomst van ons belastingstelsel. En de mooie financieringsvoornemens voor de Duurzame Ontwikkelingsdoelen dan? Die lijken in een diepe la verdwenen.

Zichtbare invloed op *substance*-eisen

Concreet werd de invloed van de sector zichtbaar tijdens de debatten over de Nederlandse *substance*-eisen in 2013. Dit zijn de voorwaarden die Nederland stelt aan de reële economische aanwezigheid van bedrijven die hier gebruik willen maken van belastingvoordelen, zoals de eis dat tenminste de helft van de bestuursleden in Nederland moet wonen en dat bestuursbesluiten hier genomen worden. Na aanhoudende druk vanuit media, maatschappelijk middenveld en internationale instellingen, besloot toenmalig staatssecretaris Weekers dat de *substance*-eisen voor meer bedrijven zouden gelden.¹⁰⁰ Voldoet een bedrijf daar niet aan en wil het toch dat een belastingverdrag van een ander land met Nederland wordt toegepast, dan zal de overheid dat land hierover informeren. De NOB bemoeide zich intensief met deze discussie en werd daarin uiterst serieus genomen door Kamerleden en het ministerie van Financiën.¹⁰¹

Marnix van Rij, destijds voorzitter van de NOB, hamert veelvuldig op het belang om Nederland in de ‘fiscale top’ te houden. Hoewel de voorgestelde *substance*-maatregelen bedrijven nauwelijks zouden raken, waarschuwde hij alvast voor verlies van de ‘goede positie’ van Nederland: ‘We moeten offensief verdedigen.’ De NOB overlegde in die tijd veelvuldig met het ministerie van Financiën¹⁰² dat vervolgens ‘aan de slag gegaan’ is met de NOB-input. Het resultaat van dit lobbywerk is een duidelijke versoepeling van de regels: aan de *substance*-eisen is een zogenaamde ingroeimogelijkheid toegevoegd. Dit betekent dat als een dienstverleningslichaam een ruling aanvraagt, die in behandeling genomen moet worden als ‘het concern waartoe het verzoekende lichaam behoort,

in Nederland operationele activiteiten uitoefent of hier concrete plannen voor heeft.”¹⁰³ NOB-bestuurder Zoetmulder is er blij mee: ‘Een ding is zeker: de nu aangebrachte verduidelijkingen zijn een grote stap in de goede richting.’¹⁰⁴ Hij vertaalt de regel alvast naar de praktijk: bedrijven hoeven dus niet onmiddellijk reële activiteiten naar Nederland te halen.¹⁰⁵ *Business as usual* dus.

De scherpe kritiek van de Algemene Rekenkamer¹⁰⁶ en maatschappelijke organisaties op de plannen van Weekers speelden een veel minder belangrijke rol in de debatten. Zij brachten naar voren dat uitbreiding van de boterzachte substance-eisen naar meer bedrijven weinig zoden aan de dijk zou zetten, omdat met behulp van een trustkantoor eenvoudig aan deze eisen kan worden voldaan.

6. NATIONALE, EUROPESE EN INTERNATIONALE MAATREGELLEN

Een aanpak van belastingontwijking vereist maatregelen op nationaal, regionaal en internationaal niveau. Dankzij de vele belastingontwijkingsschandalen - met een hoofdrol voor Nederland - ontstond in de afgelopen jaren een groeiend draagvlak voor eenzijdige Nederlandse maatregelen. Hieruit kwamen de magere beleidswijzigingen voort over de *substance*-eisen, en de meer betekenisvolle herziening van belastingverdragen met ontwikkelingslanden die in 2013 is ingezet onder minister Ploumen van Buitenlandse handel en Ontwikkelingssamenwerking. Ook heeft Nederland internationaal de leiding genomen om meer steun van internationale donoren te verwerven voor capaciteitsversterking van belastingdiensten in ontwikkelingslanden.

EENZIJDIGE NEDERLANDSE MAATREGELLEN

Maar Nederland kan veel meer doen, zo wordt heel duidelijk uit de waslijst van indicatoren voor schadelijke belastingplanning van de Europese Commissie waarop ons land scoort. Nederland kan eigenstandig de keuze maken om niet langer Europees kampioen belastingparadijs te zijn, om te beginnen door zijn innovatiebox te sluiten en niet langer informeel kapitaalrulings te verstrekken. Daarnaast kan de overheid meer informatie openbaar maken over de afspraken tussen Belastingdienst en bedrijven (rulings algemeen). Nu is het rulingbeleid slechts in grote lijnen bekend en kan het parlement zijn controlerende taak niet uitvoeren, doordat het de gemaakte afspraken zelfs achter gesloten deuren niet te zien krijgt.¹⁰⁷ Ook kan Nederland het toezicht op trustkantoren verbeteren en maatregelen nemen tegen te nauwe verwevenheid tussen belastingadviespraktijk en overheid.

VERSTERKING VAN EUROPESE VOORSTELLEN

Andere maatregelen zou Nederland eenzijdig kunnen doorvoeren, maar zijn nog effectiever als ze in regionaal of internationaal verband gerealiseerd worden. Vooral op Europees niveau liggen grote kansen. De Europese Commissie presenteerde in het eerste kwartaal van 2016 verschillende voorstellen aan de lidstaten die, hoewel vaak nog zwak, met enkele aanpassingen ook voor ontwikkelingslanden van enorme waarde kunnen zijn.¹⁰⁸ Het gaat vooral om publieke *country-by-country* reporting, regels tegen het parkeren van winsten in belastingparadijzen en voor bescherming van belastinggrondslagen, en een gemeenschappelijke Europese belastinggrondslag die toewerkt naar een eerlijk internationaal belastingstelsel.

PUBLIEKE COUNTRY-BY-COUNTRY REPORTING

De Europese Commissie presenteerde in april een

slap aftreksel van de publieke *country-by-country reporting*. In dit voorstel ontspringt het gros van de bedrijven de dans: alleen bedrijven met een omzet van meer dan € 750 miljoen moeten rapporteren. Erger is dat ze helemaal niet hoeven te vertellen wat ze in ontwikkelingslanden doen. Europa wil alleen weten wat er in Europa gebeurt. Het voorstel laat dus juist die landen in de kou staan waar belastingverlies het hardst aankomt.

Ook doet de EC stoer met haar eis dat multinationals óók moeten rapporteren wat ze in belastingparadijzen doen - maar wat een belastingparadijs is, daar zijn de EU-lidstaten het al jaren niet over eens en het ziet er niet naar uit dat dit op korte termijn verandert. Lidstaten eisen namelijk dat alleen niet-EU-landen op de voorgestelde lijst met belastingparadijzen terechtkomen. Vervolgens lukt het ze niet om zinvolle criteria op te stellen die echt alleen van toepassing zijn op deze 'derde landen' - en daarmee is de lijst weer van de baan. In de praktijk stelt deze eis dus niets voor.

Verder eist de EC in haar voorstel geen rapportages over afzonderlijke OESO-landen, waaronder de VS, Japan en Canada, zodat de informatie ook voor de EU zelf onbruikbaar is. Voor een zinvolle analyse van de wereldwijde verdeling van activiteiten, winsten en belastingen zijn data over alle landen afzonderlijk nodig. Dit EC-voorstel is daarmee bepaald niet de publieke *country-by-country reporting* waartoe een meerderheid in de Tweede Kamer de Nederlandse regering opriep - en waarvoor internationaal al bijna 278.000 handtekeningen zijn verzameld door Oxfam in samenwerking met andere NGOs.¹⁰⁹

Nederland moet zich inzetten voor een volledig Europees voorstel dat een publieke rapportage verplicht stelt voor alle grote Europese en niet-Europese ondernemingen met een omzet van meer dan € 40 miljoen euro per jaar. Zij moeten per land - zowel binnen als buiten Europa - rapporteren waar ze actief zijn, inclusief informatie over aantallen dochterondernemingen per land en hun bezittingen. Deze elementen ontbreken in het huidige voorstel van de Europese Commissie.

REGELS TEGEN WINST PARKEREN IN BELASTINGPARADIJZEN EN VOOR BESCHERMING VAN BELASTINGGRONDSLAGEN

De Europese Commissie heeft wetgeving voorgesteld over gecontroleerde buitenlandse vennootschappen (Controlled Foreign Companies, CFC). Dit voorstel houdt in dat als de winst bij een buitenlandse dochteronderneming niet of te laag wordt belast, het Europese moederland gaat bijheffen (tot het eigen percentage voor de vennootschapsbelasting). Sterke CFC-regels kunnen dus verhinderen dat bepaalde inkomsten van buitenlandse dochterbedrijven onbelast blijven of tegen een te laag tarief worden belast. Dit neemt de prikkel voor winstverschuiving weg en helpt daarmee ook de belastinggrondslag van ontwikkelingslanden te beschermen. Om te garanderen dat de voorgestelde CFC-maatregel effectief is zijn aanpassingen nodig. De maatregel moet eenvoudig toe te passen zijn¹¹⁰ en een hoog relatief drempeltarief of een vast drempeltarief bevatten, een veel hoger percentage van het effectieve tarief in de betreffende EU-lidstaat dan de 40 procent die de Europese Commissie nu voorstelt¹¹¹. Alleen dan zal winstverschuiving daadwerkelijk ontmoedigd worden..

Een andere maatregel tegen winstverschuiving naar belastingparadijzen die Nederland zou moeten steunen, is een EU-brede bronbelasting op rente & royalty's die naar lage belastingjurisdicties stromen, ook als dit gebeurt via een andere jurisdictie. Deze maatregel is effectief tegen de gevolgen van de EC-indicatoren 14, 19 en 20 (gebrek aan bronbelastingen).

Naast CFC-regels kunnen ook de regels tegen *hybride mismatches* (waarbij winst tussen twee landen blijft hangen en nergens wordt belast) belangrijk zijn voor ontwikkelingslanden. Deze regels kunnen voorkomen dat winsten worden verschoven naar een hybride structuur in de EU of tussen een EU-land en een derde land. De huidige conceptrichtlijn gaat echter alleen over *hybride mismatches* tussen twee EU-lidstaten, terwijl ze ook regelmatig voorkomen tussen een EU-lidstaat en een derde land. Amerikaanse multinationals gebruiken bijvoorbeeld vaak een hybride structuur via Nederland, een zogenaamde cv/bv structuur, waardoor

bepaalde buitenlandse inkomsten in Nederland én in de VS onbelast blijven.¹¹² Het is dus belangrijk dat deze richtlijn wordt uitgebreid met regels tegen *hybride mismatches* tussen een lidstaat en een derde land, om te verzekeren dat ze ook winstverschuiving uit ontwikkelingslanden tegengaat.

GEMEENSCHAPPELIJKE EUROPESE BELASTINGGRONDSLAG MÉT MINIMUMTARIEF VOOR VENNOOTSCHAPSBELASTING

In september 2016 komt de Europese Commissie naar verwachting met een voorstel dat nog meer dan bovenstaande voorstellen de schadelijke concurrentie tussen Europese lidstaten aan banden kan leggen: het invoeren van een geharmoniseerde en geconsolideerde belastinggrondslag (CCCTB) in de EU. Daarbij is het idee dat multinationals als groep op EU-niveau hun belastbare winst berekenen en dat deze (heffingsgrondslag) aan de hand van een verdeelsleutel wordt verdeeld onder de desbetreffende lidstaten, rekening houdend met de economische aanwezigheid per EU-land. Binnen de huidige plannen bepaalt elke lidstaat nog steeds zijn eigen tarief dat op die winst van toepassing is. Dit is een belangrijke maatregel tegen agressieve belastingplanning door internationale bedrijven binnen Europa, die nu nog de verschillen in regelgeving tussen lidstaten benutten om winsten te parkeren in belastingparadijzen.

Er bestaat echter ook een risico dat de CCCTB belastingconcurrentie tussen Europese landen gaat vergroten. Immers, als zij niet meer met specifieke belastingvoordelen kunnen concurreren, kunnen ze geneigd zijn hun algemene belastingtarief te verlagen. Een CCCTB in combinatie met een minimumtarief voor vennootschapsbelasting op EU-niveau is daarom veel beter. Uiteindelijk is het niet de beoogde uitkomst van een CCCTB dat multinationals straks in elk land over precies de juiste winst alsnog bijna geen belasting betalen. Met een CCCTB kan Europa een belangrijke voorbeeldrol spelen voor meer harmonisatie en een alternatief – eerlijker – internationaal belastingsysteem. Een internationaal belastingsysteem waarbij bedrijfswinsten daar belast worden waar de bedrijven ook écht hun winst maken,

en die is gebaseerd op aantallen werknemers, omzet, bezittingen, etc. per land.

Nog tijdens het Nederlandse EU-voorzitterschap (januari tot juli 2016) zullen Europese leiders bovenstaande voorstellen verder bespreken. Het is dan ook zeer zorgelijk dat Nederland een 'notoire fiscale dwarstigger' blijkt te zijn binnen de EU.¹¹³ Volgens verslagen van een Europese werkgroep tegen schadelijke belastingpraktijken (waarbij Nederland op 17 indicatoren scoort), staat 'Nederland al bijna twintig jaar op de rem tegen een effectieve Europese aanpak van belastingontwijking.' Uit een analyse van de Correspondent kwam zelfs naar voren dat Nederland bewust belastingontwijking met hybride leningen voor bedrijven mogelijk maakte terwijl de Europese groep tegen schadelijke belastingpraktijken deze juist wilde (gaan) aanpakken. Nederland verzette zich vervolgens jarenlang tegen een oplossing¹¹⁴.

Hoewel Europa met bovengenoemde stappen een leiderschapsrol op zich kan nemen, zijn ook internationaal aanvullende afspraken noodzakelijk. Het Oxfam-paper 'Still broken' (november 2015) beschrijft waarom de internationale aanpak van belastingontwijking en van specifieke schadelijke belastingregimes tot nu toe niet werkt¹¹⁵: landen bedenken simpelweg nieuwe regels die wel aan de nieuwe internationale criteria voldoen of verlagen hun algemene belastingtarief. De implementatie van het internationale pakket aan nieuwe maatregelen dat de G20 in november 2015 aannam dreigt deze belastingwedloop juist te versnellen. Zo hebben verschillende landen, waaronder het Verenigd Koninkrijk en Luxemburg aangekondigd dat ze het algemene vennootschapsbelastingtarief gaan verlagen, om bedrijven te compenseren voor de (oneigenlijke) voordelen waarvan ze volgens de nieuwe regels niet langer gebruik mogen maken. Ook Nederland staat onder druk om de vennootschapsbelastingtarieven verder te verlagen, mede door de NOB.¹¹⁶

Daarom moeten landen - in aanvulling op de afspraken die binnen de OESO gemaakt zijn - wereldwijd

overeenkomen dat ze stoppen met hun onderlinge belastingconcurrentie en afspraken maken over verdergaande transparantie (zoals publieke *country-by-country reporting*¹¹⁷) en harmonisatie van belastinggrondslagen en minimum (effectieve) belastingtarieven. Nederland zou zich sterk moeten maken voor een internationale top over het tegengaan van wereldwijde belastingconcurrentie en voor een eenvoudiger en rechtvaardiger internationaal belastingsysteem.¹¹⁸

Bovendien moet Nederland zich ervoor inzetten dat ontwikkelingslanden een gelijkwaardige stem krijgen in de internationale onderhandelingen over belastingbeleid. Momenteel domineren de rijke landen (verenigd in de OESO) deze onderhandelingen en kunnen ontwikkelingslanden alleen aansluiten als ze akkoord gaan met wat de rijke landen al hebben bedacht. Als we de internationaal afgesproken Duurzame Ontwikkelingsdoelen in 2030 willen behalen, is een grondige, inclusieve en internationale aanpak van belastingontwijking en van de belastingwedloop noodzakelijk. En wel snel. Met nog maar een krappe vijftien jaar te gaan tot de deadline is er geen tijd te verliezen.

7. AANBEVELINGEN

Nederland is als belastingparadijs Europees kampioen. Hierdoor berooft de Nederlandse overheid ontwikkelingslanden van belastinginkomsten die zij hard nodig hebben om scholen, ziekenhuizen, wegen, broodnodige landbouwhervormingen en sociale voorzieningen te financieren. Met dit beleid draagt Nederland bovendien substantieel bij aan het in stand houden van armoede en extreme ongelijkheid in de wereld. Oxfam Novib wil dat er een einde komt aan deze onrechtvaardigheid en roept de Nederlandse overheid daarom op om de volgende maatregelen te nemen of actief te ondersteunen binnen Europa en internationaal:

Eenzijdig:

- Schaf de innovatiebox af.
- Stop met het verstrekken van informeel kapitaalrulings.
- Verstrek meer publieke informatie over belastingrulings.
- Formuleer beleid op - en verduidelijk de Nederlandse internationale inzet tegen - de internationale belastingwedloop.
- Verscherp het toezicht op trustkantoren.
- Neem in elk wetsvoorstel een lobbyparagraaf op die duidelijk laat zien welke externe inbreng is gegeven, hoe die in de wetgeving is meegenomen en welke contacten tussen externe partijen en ambtenaren er zijn geweest.

Europees:

- Verplicht volledige publieke *country-by-country reporting* door alle grote multinationale bedrijven.
- Steun het opstellen van een objectieve lijst van belastingparadijzen (binnen en buiten Europa), gebaseerd op een bredere interpretatie van de OESO-criteria en de EC-indicatoren voor schadelijke belastingplanning. Belast vervolgens intra-groepbetalingen naar belastingparadijzen waar een lage of geen belasting wordt geheven (bijvoorbeeld met een bronheffing gelijk aan het statutaire tarief van 20-25 procent) om winstverschuiving te voorkomen.

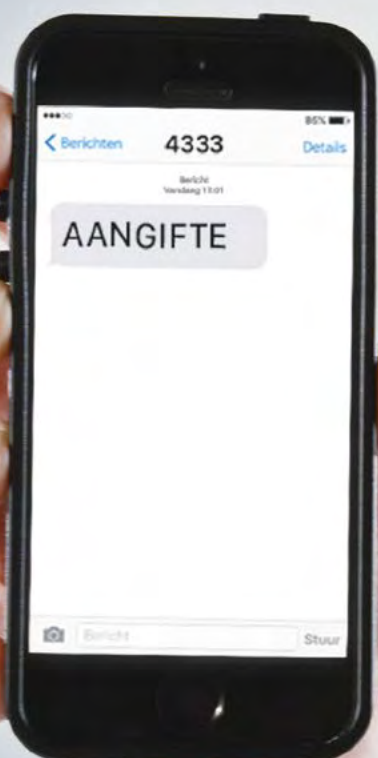
- Steun sterke regels betreffende Controlled Foreign Companies (CFC).
- Steun regels tegen *hybride mismatches* die niet alleen gelden tussen EU-lidstaten, maar ook tussen een lidstaat en een derde land.
- Steun een geharmoniseerde en geconsolideerde EU belastinggrondslag met een minimumtarief voor vennootschapsbelasting.

Internationaal:

- Werk toe naar een wereldwijde afspraak om onderlinge belastingconcurrentie in te dammen, in het kader van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. Zet daarbij in op aanvullingen op recent overeengekomen internationale afspraken (zor voor publieke country-by-country reporting en zet in op onder meer harmonisatie van belastinggrondslagen en minimum (effectieve) belastingtarieven).
- Steun een gelijkwaardige plaats voor ontwikkelingslanden aan de internationale onderhandelingstafel.

BELASTINGONTWIJKING IS NIET GRAPPIG

SMS AANGIFTE NAAR 4333*

*Actievoorwaarden: oxfamnovib.nl/sms

ANNEX 1:

De regels die van Nederland Europees kampioen 'agressieve belastingplanning' maken, gezien de indicatoren van de Europese Commissie:

- ✓ Te genereuze vrijstelling van belasting op ontvangen dividenden (terwijl die dividenden in het land waar deze vandaan komen afgetrokken worden van de belastbare winst (EC indicator 1))
- ✓ Geen test uiteindelijk gerechtigden voordat korting wordt verstrekt op bronbelasting op dividend (er wordt niet gekeken of de buitenlandse aandeelhouder die de belastingvrijstelling vraagt ook echt gaat beschikken over deze dividenden (en vervolgens belast wordt), of slechts een doorsluisfunctie heeft naar weer een belastingparadijs (EC indicator 4))
- ✓ Inkomsten van bepaalde hybride instrumenten is niet-belastbaar (inkomsten ontvangen uit bijvoorbeeld het verstrekken van een lening wordt gezien als belastingvrij inkomen (e.g. een dividend), terwijl een andere land een belastingkorting toestaat voor het over de lening betaalde bedrag. Dit wordt veroorzaakt doordat landen verschillende classificaties geven aan hybride financieringsinstrumenten – daardoor ontstaat een 'mismatch', waarbij aan beide kanten niet wordt belast (EC indicator 6))
- ✓ Belastingaftrek voor intra-groep rentekosten (omdat het makkelijk is voor internationale bedrijven tussen dochterondernemingen te schuiven met schulden en bezittingen, wordt deze belastingaftrek voor rentekosten over o.a. leningen en schulden veelvuldig gebruikt om belasting te ontwijken – daar schulden te laten ontstaan (en belastbare winst te verlagen) waar de belastingtarieven het hoogst zijn (EC indicator 8))
- ✓ Belastingaftrek is niet afhankelijk van de behandeling voor de belasting in de staat van de crediteur – geen anti-misbruikmaatregel etc. (dit is de andere kant van indicator 6, maar nu aan de kant van de bijvoorbeeld lening-ontvanger i.p.v. verstrekker – er wordt een belastingkorting toegestaan over het over de lening betaalde bedrag terwijl er in het andere land eveneens belastingkorting wordt verstrekt over de inkomsten ontvangen uit het verstrekken van de lening (EC indicator 9))
- ✓ Belastingkorting toegestaan voor veronderstelde rentekosten zonder corresponderende aanpassing – hogere belastbare winst – in het andere land (er is hierbij sprake van een belastingkorting over rentekosten die in werkelijkheid niet zijn gemaakt) (EC indicator 10))
- ✓ Geen belasting op voordeel van rente-vrije leningen (staat in relatie tot indicator 10, als lidstaat waar het bedrijf zit dat leent het voordeel van de rente-vrije lening zou belasten, dan zou dit agressieve belastingplanning met gebruikmaking van rente-vrije leningen tegengaan) (EC indicator 11))
- ✓ Geen bronbelasting op rentebetalingen (hoewel geen bronbelasting als positief wordt gezien door de Europese Commissie tegen dubbele belastingheffing, kunnen bronbelastingen er in bepaalde situaties wel een belangrijke rol spelen bij het ontmoedigen van agressieve belastingplanning via financieringsconstructies (bijvoorbeeld de doorstroomconstructies waarvoor Nederland veel gebruikt wordt) (EC indicator 14))
- ✓ Patent-box of ander voordelig belastingregime voor inkomsten uit intellectueel eigendom/R&D (een verlaagd tarief voor inkomsten uit bijvoorbeeld R&D, terwijl de gerelateerde activiteiten in een ander land plaatsvinden. Hierdoor kan de situatie ontstaan dat bijvoorbeeld royalty-betalingen worden afgetrokken (tegen het volledige belastingtarief) in de ene lidstaat waar de activiteiten plaatsvinden, terwijl de andere lidstaat (met een patent-box) deze tegen een aanzienlijk lager tarief belast (EC indicator 17))
- ✓ Belastingaftrek voor intra-groep royalty-kosten (veel landen geven belastingkorting op royalty-betalingen of ze nu tussen onafhankelijke, of binnen één en hetzelfde bedrijf plaatsvinden. Royalty-kosten worden als 'business-costs' beschouwd en zijn dan aftrekbaar

zoals andere 'business costs'. Op zich is dit niet problematisch, maar vaak blijkt deze belastingaftrek wel gebruikt te worden binnen agressieve belastingstructuren (EC indicator 19)

- ✓ Geen bronbelasting op royalty-betalingen (hoewel geen bronbelasting als positief wordt gezien door de Europese Commissie tegen dubbele belastingheffing, kunnen bronbelastingen er in bepaalde situaties wel een belangrijke rol spelen bij het ontmoedigen van agressieve belastingplanning via financieringsconstructies (bijvoorbeeld de doorstroomconstructies waarvoor Nederland veel gebruikt wordt (EC indicator 20)
- ✓ Belasting op groepsniveau mogelijk terwijl er sprake is van een overname van een bedrijf in Nederland door een houdstermaatschappij in Nederland (de houdstermaatschappij vangt belastingkorting op de financieringskosten behorende bij de overname, en deze korting wordt verrekend met de belastbare winst van het overgenomen bedrijf (EC indicator 23)
- ✓ Geen 'Controlled foreign company'-regels (CfC) (CfC regels dienen ertoe inkomen dat een moederbedrijf heeft ontvangen van buitenlandse dochterondernemingen te belasten als deze elders niet of te laag belast is [De Europese Commissie heeft Nederland hier niet op gescoord, maar vermeld daarbij dat Nederland weliswaar CFC rules heeft, maar dat deze niet alle door de EC omschreven agressieve belastingontwijkingsstructuren voorkomen. Dit komt doordat de deelnemingsvrijstelling, waarbij inkomen uit buitenlandse dochterondernemingen niet (nogmaals) belast wordt, boven de CfC wetgeving gaat] (EC indicator 24)
- ✓ De kwalificatie van buitenlandse partnerschappen volgen niet die van het andere land (hierbij kunnen bedrijven misbruik maken van het verschil in kwalificatie vanuit lidstaten en zorgen zo min mogelijk belastbaar te zijn in beide landen (hybride mismatches)) (EC indicator 25)
- ✓ Geen maatregelen om een mismatch tegen te gaan in kwalificatie van een nationale partnerschap tussen het eigen land en het andere land (hierbij kunnen bedrijven

misbruik maken van het verschil in kwalificatie vanuit lidstaten en zorgen zo min mogelijk belastbaar te zijn in beide landen (hybride mismatches) (EC indicator 26)

- ✓ Geen maatregelen om een mismatch tegen te gaan in kwalificatie van een nationaal bedrijf tussen het eigen land en het andere land (hierbij kunnen bedrijven misbruik maken van het verschil in kwalificatie vanuit lidstaten en zorgen zo min mogelijk belastbaar te zijn in beide landen (hybride mismatches) (EC indicator 27)
  - ✓ Unilaterale afspraken (ruling) met de belastingdienst betreffende rente- en royalty-spreiding mogelijk (deze rulings kunnen gebruikt worden voor het verkrijgen van goedkeuring van kunstmatige doorstroomconstructies van rente of royalty, of kunnen gebruikt worden om duidelijkheid te krijgen over welke spreiding voor de belastingdienst acceptabel is (welk deel van de winst in Nederland belast kan worden als gevolg van deze stromen, en welk deel in een ander land zal vallen)) (EC indicator 30)
  - ✓ Informeel kapitaal-ruling mogelijk. Hierbij maakt een bedrijf een afspraak met de belastingdienst over de waarde van bepaalde activa (bijvoorbeeld knowhow, merkenrechten, etc.) die zonder tegenprestatie naar Nederland worden overgeheveld (in het andere land vindt dus geen winstneming plaats). Dergelijke activa worden dan geactiveerd op de balans en kunnen vervolgens gedurende een aantal jaren worden afgeschreven ten laste van de belastbare winst. Ook kan onder bepaalde omstandigheden (fictieve) rente ten laste van het Nederlandse resultaat worden gebracht wegens door een verbonden lichaam renteloos ter beschikking gesteld vermogen¹¹⁹. Deze rulings leiden tot dubbele-niet belastingheffing en deze afspraken (rulings) zijn kwetsbaar om aangevochten te worden door andere EU-lidstaten die hierdoor belastinginkomsten mislopen. OESO heeft afgesproken om informatie uit te gaan wisselen over informeel kapitaalrulings.¹²⁰ (EC indicator 31).
- Een aantal combinaties van indicatoren zorgen ervoor dat Nederland extra aantrekkelijk is,
- ✓ Combinatie 1+4
  - ✓ Combinatie 8+9
  - ✓ Combinatie 19+20

- ¹ <https://www.imf.org/external/np/g20/pdf/101515.pdf> 'Countries often face pressures to attract investment by offering tax incentives, which erode the countries' tax bases with little demonstrable benefit in terms of increased investment.' En 'the proliferation of incentives is largely a manifestation of international tax competition – which regional coordination can help mitigate.'
- ² <http://taxfoundation.org/article/corporate-income-tax-rates-around-world-2015>, Tax Foundation, 1 oktober 2015.
<http://taxfoundation.org/article/corporate-income-tax-rates-around-world-2015>
- ³ "62 rijksten bezitten evenveel als armste helft wereldbevolking", webpagina Oxfam Novib. <http://www.oxfamnovib.nl/62-rijksten-bezitten-even-veel-als-armste-helft-wereldbevolking.html> en "An economy for the 1%, how privilege and power in the economy drive extreme inequality and how this can be stopped", Oxfam January 2016.
- ⁴ "Give us a break: how big companies are getting tax-free deals." Action Aid, juni 2013. http://www.actionaid.org/sites/files/actionaid/give_us_a_break_-_how_big_companies_are_getting_tax-free_deals_2.pdf
- ⁵ C. Godfrey (2014) 'Business among friends: Why corporate tax dodgers are not yet losing sleep over global tax reform', Oxford: Oxfam, <http://oxf.am/chP.EquityBD> (2014) 'Who Will Bell the Cat? Revenue Mobilization, Capital Flight and MNC's Tax Evasion in Bangladesh', Position Paper, Dhaka: Equity and Justice Working Group, <http://equitybd.org/online/records/mnutaxjustice>.
- ⁶ <http://actionaid.org/nl/nederland/news/nederlandse-belastingroute-kost-malawi-tientallen-miljoenen> en <http://www.goededoelen.nl/nederlandse-belastingroute-kost-malawi-tientallen-miljoenen>
- ⁷ Berekening: 43 miljoen dollar = 17.000 verpleegkundigen, 27,5 miljoen dollar = ruim 10.000.
- ⁹ "Sweet nothings, the human cost of a British sugar giant avoiding taxes in southern Africa.", Action Aid, February 2013
http://www.peuples-solidaires.org/sites/files/actionaid/sweet_nothings.pdf
De conclusies van het onderzoek van Action Aid worden zowel door Illovo als ABF betwist in een officiële reactie, welke op de websites van beide bedrijven is gepubliceerd; zie: <https://www.illovosugar.co.za/FileHandler.ashx?nsfguid=422649cb-ba6a-429b-a1ab-d760723e03b2>. Een uitgebreide reactie van Action Aid daarop is te vinden via <http://www.actionaid.org/what-we-do/zambia-sugar/five-questions-associated-british-foods-answer>
- ¹⁰ "Mistreated: hoe beperkende belastingverdragen ongelijkheid en armoede in de hand werken", februari 2016
<http://actionaid.org/nl/nederland/2016/02/mistreated-hoe-beperkende-belastingverdragen-ongelijkheid-en-armoede-de-hand-werke>
- ¹¹ Ook Nederland heeft in het algemeen wel tot doelstelling bij het onderhandelen van belastingverdragen in te zetten op een verlaging van bronbelastingtarieven. Antwoorden op Kamervragen rapport Algemene Rekenkamer over belastingontwijking (3 maart 2015)
- ¹² Uit "Grote bedrijven, kleine lasten": *"De gemiddelde effectieve belastingdruk voor de 93 beursgenoteerde bedrijven was in de periode 2005-2014 21,45 procent. Voor de 58 niet-beursgenoteerde bedrijven was dit 17,88 procent. De percentages zijn lager dan het gewogen statutaire tarief (29,1 procent voor beursgenoteerde bedrijven en 28,2 procent voor niet-beursgenoteerde bedrijven) dat in dit onderzoek wordt gehanteerd, en lager dan het op dit moment geldende vpb-tarief in Nederland (25 procent). Daaruit volgt dat overheden een verlies in belastinginkomsten lijden. Naar schatting ligt dit bedrag rond de € 3 miljard per jaar. Daarvan kan € 1,5 miljard worden toegerekend aan de Nederlandse schatkist en € 1,5 miljard aan buitenlandse overheden* Uit data van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) blijkt dat grote Nederlandse bedrijven ongeveer de helft van hun winst in het buitenland genereren.."
- ¹³ "Grote bedrijven, kleine lasten", Somo en FNV, 4 april 2016. <http://www.somo.nl/news-nl/grote-bedrijven-kleine-lasten> <https://www.fnv.nl/site/nieuws/webassistent/h.lindelauff/grote-nederlandse-bedrijven-houden-miljarden-in-hun-zak/rapportgrotebedrijvenweb.pdf>
- ¹⁴ "Still Broken: Governments must do more to fix the international corporate tax system", Oxfam, Tax Justice Network, Public services international, Global Alliance for tax justice, 10 november 2015 <https://www.oxfam.org/en/research/still-broken-governments-must-do-more-fix-international-corporate-tax-system>
- ¹⁵ ibid
- ¹⁶ "Voor de VS is Nederland hét favoriete belastingparadijs", Volkskrant, 11 juni 2014.
<http://www.volkskrant.nl/voordeel/voor-de-vs-is-nederland-het-favoriete-belastingparadijs-a3669963/>
- ¹⁷ European Commission Taxation paper No 61: Study on Structures of Aggressive Tax Planning and Indicators.2016
http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_61.pdf
- ¹⁸ "Verlaging tarief winstbelasting ligt voor de hand", FD, 2 februari 2016.
<http://fd.nl/economie-politiek/1137890/verlaging-tarief-winstbelasting-ligt-voor-de-hand>
- ¹⁹ "The OECD's project on harmful tax practices: 2006 update on progress in member countries", OECD <https://www.oecd.org/ctp/harmful/37446434.pdf>
- ²⁰ OECD webpage on the list of unco-operative tax havens. <http://www.oecd.org/countries/monaco/listofunco-operativetaxhavens.htm>
- ²¹ OECD webpage, Q&A on the Panama Papers. <http://www.oecd.org/tax/questions-and-answers-on-panama-papers.htm>
- ²² "Calling time, why Sabmillier should stop dodging taxes in Africa", https://www.actionaid.org.uk/sites/default/files/doc_lib/calling_time_on_tax_avoidance.pdf en De Nederlandse Route Hoe arme landen inkomsten mislopen via belastinglek Nederland, Oxfam Novib, 20 mei 2013. <http://www.oxfamnovib.nl/redactie/Downloads/Rapporten/DeNederlandseRouteBP21052013.pdf>
- ²³ Kamerbrief betreffende Kabinetsreactie evaluatie innovatiebox, 19 februari 2016.
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/02/19/kamerbrief-betreffende-kabinetsreactie-evaluatie-innovatiebox>
- ²⁴ Lijst van vragen en antwoorden over de evaluatie van de innovatiebox van 2010 tot 2012 (15 april 2016)
<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2016D16135&did=2016D16135>
- ²⁵ European Commission Taxation paper on Patent boxes design, patents location and local R&D, 2015. http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/gen_info/economic_analysis/tax_papers/taxation_paper_57.pdf en
- ²⁶ Overzichtsstudie gemaakt door het CPB voor de Europese Commissie, 2014: <http://www.cpb.nl/persbericht/3215451/belastingvoordelen-rd-niet-doorslaggevend-voor-innovatie>

- ²⁷ Evaluatie innovatiebox 2010-2012, 19 februari 2016. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/02/19/evaluatie-innovatiebox-2010-2012>
- ²⁸ Webpagina Ratenau, "kamercommissie reageert op rapport 'R&D goes global', 10 februari 2016. <https://www.rathenau.nl/nieuws/kamercommissie-reageert-op-rapport-rd-goes-global>
- ²⁹ Kamerbrief betreffende Kabinetsreactie evaluatie innovatiebox, 19 februari 2016. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/02/19/kamerbrief-betreffende-kabinetsreactie-evaluatie-innovatiebox>
- ³⁰ Website over de Panama papers van Trouw en FD. "Panama papers, onthullingen uit de verborgen wereld van belastingparadijzen". <https://panamapapers.nl/#!>
- ³¹ "Private gain – public loss, mailbox companies, tax avoidance and human rights, SOMO, Juni 2013. http://www.somo.nl/news-en/copy_of_the-netherlands-haven-for-companies-that-violate-human-rights/image/image_view_fullscreen
- ³² Webpagina DNB, "Functies onvoldoende gescheiden bij trustkantoren", 25 april 2014. <http://www.dnb.nl/publicatie/publicaties-dnb/nieuwsbrieven/nieuwsbrief-trustkantoren-april-2014/dnb306898.jsp>
- ³³ "Anti-money laundering and combating the financing of terrorism, the Netherlands", Financial Action Task Force, 25 februari 2011 <http://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/mer/MER%20Netherlands%20ES.pdf>
- ³⁴ Kamerbrief over de contouren van het UBO-register, 10 februari 2016. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/02/10/kamerbrief-over-de-contouren-van-het-ubo-register>. Nederland zet hierbij een belangrijke stap die internationaal gevolgd moet worden. Op de publicatiedatum van dit paper vindt er in het VK een internationale anti-corruptie-top plaats waar dit ook besproken wordt. Wij willen Nederland (en andere landen) aanmoedigen ervoor te zorgen dat het register makkelijk toegankelijk is (er moet geen substantiële financiële barrière worden opgeworpen om het register te doorzoeken en het register moet in een 'open-data' format zijn).
- ³⁵ "Achter de schermen bij de Panama papers, Trouw, 3 april 2016. <http://www.trouw.nl/tr/nl/38754/Panama-Papers/article/detail/4274888/2016/04/03/Achter-de-schermen-bij-de-Panama-Papers.dhtml>
- ³⁶ "Trouw & FD Hoe krijg je \$ 32 mln het land uit zonder dat de fiscus het ziet?" Trouw en FD, Donderdag 14 april <https://panamapapers.nl/#!hoe-krijg-je-32-mln-het-land-uit-zonder-dat-de-fiscus-het-ziet>
- ³⁷ Nieuweberichten Trouw en Volkskrant Panama-papers: <http://www.trouw.nl/tr/nl/38754/Panama-Papers/article/detail/4276439/2016/04/06/Nederlandse-hulp-bij-opzetten-dubieuze-constructies.dhtml> en <http://www.volkskrant.nl/buitenland/de-amsterdamse-firma-infintax-blijkt-het-panama-aan-de-zuidas-a4277234/>
- ³⁸ "Position paper DNB t.b.v. hoorzitting/rondetafelgesprek trustsector d.d. 23 maart 2016" <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2016012185&did=2016012185> en <http://www.nrc.nl/next/2016/04/06/bij-waakhond-dnb-lusten-ze-de-trustfirms-rauw-1608197>
- ³⁹ Nieuweberichten taxlive en Trouw: <http://taxlive.nl/-/nob-onderzoek-naar-belastingadvies-en-trustkantoor-infintax> en <http://www.trouw.nl/tr/nl/38754/Panama-Papers/article/detail/4277725/2016/04/07/Orde-van-Belastingadviseurs-onderzoekt-optreden-Infintax.dhtml>
- ⁴⁰ Kamerbrief verzoek om inzage in ruling Starbucks, 19 februari 2015. <https://www.rijksoverheid.nl/regering/inhoud/bewindspersonen/eric-wiebes/documenten/kamerstukken/2015/02/11/kamerbrief-verzoek-om-inzage-in-ruling-starbucks>
- ⁴¹ Webpagina taxlive, "rulings in het vizier", 4 februari 2015. <http://taxlive.nl/-/rulings-in-het-vizier>
- ⁴² Webpagina Oxfam Novib, 21 oktober 2015. <http://www.oxfamnovib.nl/belastingvrije-starbucks-koffie-is-topje-van-schandalige-ijsberg.html#sthash.ld84uKN.dpuf>
- ⁴³ Factsheets over o.a. belastingontwijking en belastingontwijking via Nederland, ontwikkeld door SOMO, 23 december 2015. <http://www.somo.nl/news-nl/aanhoudende-belastingontwijking-ondermijnt-europese-solidariteit> en <http://www.somo.nl/news-nl/Nederland-paradijsvoorbelastingontwijkers.pdf>
- ⁴⁴ Webpagina Goededoelen.nl, "Nederlandse belastingroute kost Malawi tientallen miljoenen, 22 juni 2015. <http://www.goededoelen.nl/nederlandse-belastingroute-kost-malawi-tientallen-miljoenen>
- ⁴⁵ Fiscal Monitor, IMF, Oktober 2013. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/fm/2013/02/pdf/fm1302.pdf> Bij een Double Irish, Dutch sandwich wordt gebruik gemaakt van (tenminste) twee bedrijven in Ierland en één in Nederland (met daarnaast evt. een hoofdkantoor in bijvoorbeeld de VS, en een vestiging in een belastingparadijs als Bermuda). Winsten worden via Ierland en Nederland naar een belastingparadijs gestuurd. Onder internationale druk heeft Ierland inmiddels maatregelen genomen tegen de Double Irish (<http://www.nrc.nl/handelsblad/2014/10/15/ierland-sluit-internationaal-populaire-fiscale-vlu-1431020>)
- ⁴⁶ Bilaterale belastingverdragen en buitenlandse investeringen CPB Policy Brief 2013/07 | 30082013 <http://www.cpb.nl/publicatie/bilaterale-belastingverdragen-en-buitenlandse-investeringen>
- ⁴⁷ Website van het International Consortium of Investigative Journalists betreffende de Luxemburg leaks. <https://www.icij.org/project/luxembourg-leaks> zie ook artikel NRC "Nederland is helemaal geen belastingparadijs, of toch"? van 6 november 2014
- ⁴⁸ "Belastingontwijking, Een verdiepend onderzoek naar belastingontwijking in relatie tot de fiscale regels en het verdragenennetwerk", Algemene Rekenkamer, 6 november 2014 <http://www.rekenkamer.nl/Publicaties/Onderzoeksrapporten/Introducties/2014/11/Belastingontwijking>
- ⁴⁹ Motie van het lid van Vliet, Voorgesteld 14 januari 2013. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-25087-35.html>
- ⁵⁰ Appreciatie door Kabinet van uitkomst BEPS-project en vooruitblik Nederlands fiscaal vestigingsklimaat, 5 oktober 2015. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/10/05/brief-based-erosion-profit-shifting>
- ⁵¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2013/08/30/kabinetsreactie-op-seo-rapport-overige-financiele-instellingen-en-ibfd-rapport-ontwikkelingslanden>
- ⁵² <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2013/08/30/kabinetsreactie-op-seo-rapport-overige-financiele-in->

stellingen-en-ibfd-rapport-ontwikkelingslanden

- ⁵³ “Grote bedrijven, kleine lasten”, Somo en FNV, 4 april 2016. <http://www.somo.nl/news-nl/grote-bedrijven-kleine-lasten> <https://www.fnv.nl/site/>
- ⁵⁴ “Grote bedrijven, kleine lasten”, Somo en FNV, 4 april 2016. <http://www.somo.nl/news-nl/grote-bedrijven-kleine-lasten> <https://www.fnv.nl/site/>
- ⁵⁵ <http://www.volkskrant.nl/archief/-ik-geef-geen-oordeel-ik-geef-de-cijfers-a3457103/>
Overigens is het aannemelijk dat werkgelegenheid behouden blijft ook wanneer NL haar belastingparadijspraktijken stopzet, aangezien bedrijven de expertise van deze sectoren goed kunnen blijven gebruiken (bijvoorbeeld voor adviezen over de nieuwe regelgeving).
- ⁵⁶ Factsheets over o.a. belastingongelijkheid en belastingontwijking via Nederland, ontwikkeld door SOMO, 23 december 2015. <http://www.somo.nl/news-nl/aanhoudende-belastingontwijking-ondermijnt-europese-solidariteit>
- ⁵⁷ Beantwoording Kamervragen over opbrengsten Vpb, 1 april 2015. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/04/01/beantwoording-kamervragen-vpb-opbrengsten>
- ⁵⁸ Beantwoording Kamervragen over opbrengsten Vpb, 1 april 2015. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/04/01/beantwoording-kamervragen-vpb-opbrengsten>
- ⁵⁹ “Grote bedrijven, kleine lasten, Een onderzoek naar de effectieve belastingdruk voor grote Nederlandse bedrijven”, Somo en FNV, 4 april 2016. <http://www.somo.nl/news-nl/grote-bedrijven-kleine-lasten>
- ⁶⁰ Brief van de Staatssecretaris van Financien aan de Tweede Kamer, “Winstbelasting multinationals”, Den Haag, 12 februari 2015. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31369-11.html>
- ⁶¹ “OESO ziet belastingdruk Nederland dalen”, Nu.nl, 11 april 2014. <http://www.nu.nl/economie/3749645/oeso-ziet-belastingdruk-nederland-dalen.html>
- ⁶² “ZN: Positief dat kabinet deel van bezuinigingen op zorg terugdraait”, Zorgverzekeraars Nederland, 15 september 2015. <https://www.zn.nl/338067458/Nieuwsbericht?newsitemid=544440320>. Onder meer zorgverzekeraars stellen dat mensen met lage inkomens steeds vaker moeite hebben met het betalen van het verplicht eigen risico.
- ⁶³ Open brief van wethouders Financiën aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer Plasterk, 10 november 2015. http://www.omroepflorand.nl/SiteFiles/Doc/Brandbrief_gemeenten_4A7A53FA64F51B76C1257EF9004E8655.pdf
- ⁶⁴ Beantwoording Kamervragen over bericht ‘Gemeenten koersen af op miljardentkort’, 2 februari 2015. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/02/02/beantwoording-kamervragen-over-bericht-gemeenten-koersen-af-op-miljardentkort>
- ⁶⁵ European Commission fact sheet. Questions and Answers on the Action Plan for Fair and Efficient Corporate Taxation in the EU Brussels, 17 June 2015 http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-15-5175_nl.htm
- ⁶⁶ “Trouw & FD
Mkb'ers kiezen voor belastingparadijs, Trouw en FD, Dinsdag 5 april <https://panamapapers.nl/#!mkb-ers-kiezen-voor-belastingparadijs>
- ⁶⁷ Via <http://www.pwc.nl/nl/tax/onze-partners.jhtml>. SOMO bekeek op deze pagina alle mensen met de titel ‘tax partner’
- ⁶⁸ Via http://www.ey.com/NL/nl/Services/Tax/Tax_Contact-Global-tax-leaders. SOMO nam alle tax partners op in de database/
- ⁶⁹ Via <http://www2.deloitte.com/nl/nl/misc/search.html#qr=partner%20tax&p=1&fr=0&country=Netherlands>
- ⁷⁰ Via <http://www.meijburg.nl/tax-expert-finder>
- ⁷¹ Via <http://www.loyensoeff.com/en-US/OurPeople/Pages/FindByExpertise.aspx?office=11a28970-aa5a-479f-8c3b-a8631d679e00&practice=bd-c252da-e749-4e27-ac51-c5576ade125a>
- ⁷² Via <http://www.stibbe.com/en/people>
- ⁷³ Via <http://www.houthoff.com/nl/juristen/tax/search-result>
- ⁷⁴ Via <http://www.debrauw.com/people/>
- ⁷⁵ Via <http://www.bakermckenzie.com/nl/ourpeople/List.aspx?regions=14479b50-98ce-4ecf-a56b-e3f2a149a571&relatedservices=750ea165-cc19-40f4-8002-10230d27f22b&offices=7c74faea-c17c-4bc9-8dbb-76de1cf36e58&levels=0e65a907-b3c9-4595-b0c4-a39db5d7b729>
- ⁷⁶ Tijdens het onderzoek kwam SOMO erachter dat niet alle partners duidelijk vermeld zijn op de website van het belastingadvieskantoor. Wanneer we een tax partner tegenkwamen die niet in de database stond voegden we die toe, maar het is dus mogelijk dat niet alle tax partners in de database zijn terechtgekomen.
- ⁷⁷ ‘Accountant roert zich te weinig in debat’, Financieele Dagblad, 12 september 2011.
- ^{77b} EY gaf in de review procedure aan dat zij substantieel meer belasting partners hebben dan bij SOMO bekend was (64 in plaats van 15). De namen van deze partners zijn noch publiekelijk beschikbaar, noch met SOMO gedeeld. Het onderzoek wat betreft belasting partners bij EY en hun (neven) functies bij universiteiten of hogescholen is daarom onvolledig. EY gaf in de reviewprocedure aan dat er in ieder geval vier partners zijn die als hoogleraar verbonden zijn aan een universiteit.
- ^{77c} De bevindingen in deze tabel zijn in april 2016 gedeeld met de genoemde belastingadvieskantoren ter controle van de juistheid van de data. De volgende kantoren hebben gereageerd op dit verzoek: KPMG Meijburg & Co., PwC, Loyens & Loeff, Baker & McKenzie, EY, Houthoff Buruma en De Brauw Blackstone Westbroek. De reacties zijn in de tabel verwerkt voor zover relevant.
- ⁷⁸ VU, 2015. Participanten ZIF0. Beschikbaar via : <http://www.rechten.vu.nl/nl/onderzoek/organisatie/onderzoeksinstituten-en-centra/vu-zifo/deelnemers/index.asp> (12-2-2015).
- ⁷⁹ Website International Tax Centre Leiden: <http://www.itc-leiden.nl/>

- ⁸⁰ Loyens & Loeff, 2015. Dennis Weber. Beschikbaar via: <http://www.loyensloeff.com/nl-NL/OurPeople/Pages/WeberDennis.aspx> (12-2-2015). UvA, 2015. Amsterdam Centre for Tax Law. Beschikbaar via: <http://actl.uva.nl/about-actl> (12-2-2015).
- ⁸¹ ACTL, 2016. Staff. Beschikbaar via: <http://actl.uva.nl/staff> (09-05-2016). Het zijn prof. dr. Rob Cornelisse, prof. dr. Otto Marres, prof. Dr. Jan van de Streek, prof. dr. Hein Vermeulen, prof. dr. Dennis Weber and prof. dr. Stef van Weeghel. Enkel prof. prof. mr. dr. Mariken van Hilten en prof. dr. Peter Wattel, zijn niet verbonden aan een belastingadvieskantoor.
- ⁸³ <http://www.feibv.nl/medewerkers>
- ⁸⁴ NOB, 2015. Commissie Wetsvoorstellen. Beschikbaar via: <http://www.nob.net/nob/commissie-wetsvoorstellen> (12-2-2015).
- ⁸⁵ NOB, 2015. Vestigingsklimaat. Beschikbaar via: <http://www.nob.net/nob/commissie-internationale-fiscale-zaken/vestigingsklimaat> (12-2-2015).
- ⁸⁶ NOB, 2015. Kerngroep Vestigingsklimaat. <http://www.nob.net/nob/commissie-internationale-fiscale-zaken/vestigingsklimaat> (12-2-2015).
- ⁸⁷ Advance Pricing Agreements (APA) en Advance Tax Rulings (ATR)
- ⁸⁸ NOB, 2015. Commissie Internationale Fiscale Zaken. <http://www.nob.net/nob/commissie-internationale-fiscale-zaken> (12-2-2015).
- ⁸⁹ NOB, 2015. Fiscale Conferentie. Beschikbaar via: <http://www.nob.net/nob/fiscale-conferentie> (12-2-2015).
- ⁹⁰ NOB, 2014. Jaarverslag 2013, p. 6; NOB 2013. Jaarverslag 2012, p. 10; NOB, 2012. Jaarverslag 2011, p. 9; NOB 2011. Jaarverslag 2010, p. 7.
- ⁹¹ D66, 2015. Werkgroepen. Beschikbaar via: <https://economie.d66.nl/organisatie/werkgroepen-2/> (12-2-2015); VVD, Jaarverslag 2014, <http://cdn.vellance.com/usmedia/vvd/uploaded/attachment-files/226.pdf>
- ⁹² CDA, 2009. Marnix van Rij nieuwe voorzitter Eduardo Freistichting. <https://www.cda.nl/actueel/toon/marnix-van-rij-nieuwe-voorzitter-eduardo-freistichting/> (12-2-2015); Parlement & Politiek, 2015. Mr. M.L.A. (Marnix) van Rij. Beschikbaar via: <http://www.parlement.com/id/vh4i1b92lzy-g/mla/marnix-van-rij> (12-2-2015).
- ⁹³ PwC, 2015. Marcel Jakobsen. Beschikbaar via: <http://www.pwc.nl/nl/people/marcel-jakobsen?display=/nl/nl/tax/contacts> (12-2-2015);
- ⁹⁴ NRC, 13 september 2014. Het belastingstelsel is toe aan een opknopbeurt. Beschikbaar via: <http://www.nrcreader.nl/artikel/6809/het-belastingstelsel-is-toe-aan-een-opknopbeurt> (12-2-2015).
- ⁹⁵ Rijksoverheid, 2012. Belastingcommissie inkomstenbelasting en toeslagen. Beschikbaar via: <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/circulaires/2012/02/09/belastingcommissie-inkomstenbelasting-en-toeslagen.html> (12-2-2015).
- ⁹⁶ “Grote Vier’ accountants adviseren allen over belastingontwijking”, Trouw, 9 december 2014. <http://www.trouw.nl/tr/nl/33101/Luxleaks/article/detail/3807321/2014/12/09/Grote-Vier-accountants-adviseren-allen-over-belastingontwijking.dhtml> Ook iets kleinere kantoren als Baker & McKenzie en Loyens & Loeff prijzen de rulings aan die door de Europese Commissie worden gezien als schadelijk (zie bijvoorbeeld Baker & McKenzie, Tax Alert September 2010: “How informal capital contributions can decrease your effective tax rate in the Netherlands”).
- ⁹⁷ Verslag van een schriftelijk overleg, vastgesteld 20 november 2015. 25087 Internationaal fiscaal (verdrags)beleid. <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-25087-L.html> <http://www.nob.net/fd-interview-marnix-van-rij-over-de-aanpak-van-brievenbusfirmas-we-moeten-onze-kroonjuwelen> 10 juni 2015 NOB-voorzitter Marnix van Rij. <http://fd.nl/economie-politiek/1105599/we-moeten-onze-kroonjuwelen-beschermen>
- ⁹⁸ Verslag van een schriftelijk overleg, vastgesteld 20 november 2015. 25087 Internationaal fiscaal (verdrags)beleid <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-25087-L.html>
- ⁹⁹ “NOB bepleit verlaging van belasting op winst”, FD 1 november 2015. <http://fd.nl/economie-politiek/1125423/nob-bepleit-verlaging-van-belasting-op-winst>
- ¹⁰⁰ “Geplande maatregelen tegen internationale belastingontwijking”, website Taxence, 6 september 2013. <http://www.taxence.nl/fiscaal-nieuws/nieuws/fiscaal-nieuws/geplande-maatregelen-tegen-internationale.67934.lynkx>. Aanvullende toelichting betreffende uitbreiding substance-eisen: waar eerst alleen dienstverleningslichamen die zekerheid vooraf wilden door het afsluiten van een ruling, moesten voldoen aan de substance-eisen, geldt dat vanaf dat moment voor alle dienstverleningslichamen (vennootschappen die enerzijds rente of royalty uit het buitenland ontvangen en anderzijds rente of royalty aan het buitenland betalen).
- ¹⁰¹ 10 oktober 2013: Verslag van de vergadering van de Vaste Commissie van Financiën, waarin meermaals wordt gerefereerd naar de zorgen en vragen zoals geuit door de NOB op 9 oktober. Bron Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2014) – Verslag, Kamerstuk 33753, nr. 6.
21 oktober 2013: staatssecretaris reageert op de vragen van Kamerleden en de vragen van de NOB. Bron: Nota naar aanleiding van het verslag, 21 oktober 2013, Kamerstuk 33753, nr. 7.
- ¹⁰² Tweede Kamer, Handelingen TK 2013-2014, 38 van het debat ‘ Aanpak belastingparadijzen’ dat plaatsvond 18 december 2013.
- ¹⁰³ Vennootschapsbelasting en dividendbelasting. Behandeling van verzoeken om zekerheid vooraf in de vorm van een Advance Tax Ruling (ATR). Besluit DGB 2014/3099, beschikbaar via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/bsluiten/2014/06/13/besluit-dgb-2014-3099.html>
- ¹⁰⁴ TaxLive, Minder belemmering bij meer substance!, 21 juni 2014, beschikbaar via <http://taxlive.nl/-/minder-belemmering-bij-meer-substance->
- ¹⁰⁵ TaxLive, Minder belemmering bij meer substance!, 21 juni 2014, beschikbaar via <http://taxlive.nl/-/minder-belemmering-bij-meer-substance->
- ¹⁰⁶ Belastingontwijking. Een verdiepend onderzoek naar belastingontwijking in relatie tot de fiscale regels en het verdragenetwerk”, Algemene Rekenkamer, 6 november 2014
- ¹⁰⁷ Landen zouden tenminste de basisinformatie die nu ook al tussen landen uitgewisseld gaat worden openbaar kunnen maken (hierbij gaat het o.a. om de naam van de belastingplichtige, een samenvatting van de inhoud van de ruling, de looptijd van de ruling, het type ruling en de betrokken landen). Maar zoals Francis Weyzig in 2015 na Luxleaks betoogde, is er ook veel voor te zetten rulings helemaal openbaar te maken: “End the secrecy, publish tax rulings”. Blog posted on June 21, 2015. <https://francisweyzig.com/2015/06/21/end-the-secrecy-publish-tax-rulings/>

- ¹⁰⁸ De Europese Commissie presenteerde op 28 januari het *Anti-Tax Avoidance Package* (ATAP) tegen belastingontwijking door multinationals. Dit pakket bevat onder meer twee richtlijnen, de *Anti-Tax Avoidance Directive* (ATAD) en een aangepaste *Directive on Administrative Cooperation* (DAC4). Deze richtlijnen bevatten belangrijke onderdelen uit het BEPS-pakket dat vorig jaar is aangenomen door de OESO en G20.
- ¹⁰⁹ "Stop tax dodging Now", international petition. <https://taxjusticeeurope.eu/>
- ¹¹⁰ De huidige discussies binnen ECOFIN dreigen af te wijken van dit principe, door lidstaten de keuze te laten welke inkomsten van een laag belaste entiteit te belasten, die voortvloeien uit volstrekt kunstmatige constructies die zijn opgezet met als doel om een belastingvoordeel te verkrijgen. Dit zou de maatregel ineffectief maken, omdat volstrekt kunstmatige constructies en de beoogde doelen daarvan zeer moeilijk zijn aan te tonen. De identificatie van dergelijke constructies zou bovendien veel capaciteit van belastingdiensten vergen.
- Onze aanbeveling: cfc-inkomsten moeten in de belastinggrondslag van een belastingplichtige worden betrokken zoals voorgesteld door de Europese Commissie in Artikel 8 §1 (c). Aan eventuele zorgen over onbedoelde effecten op bedrijven met reële economische activiteiten kan tegemoet worden gekomen met een uitzonderingsclausule, die bedrijven de mogelijkheid geeft om aan te tonen dat cfc-inkomsten voortvloeien uit reële economische activiteiten en geen verband houden met winstverplaatsing vanuit andere landen.
- ¹¹¹ De cfc-maatregel is immers gericht op winsten die worden verplaatst naar jurisdicties met een laag belastingtarief of een nultarief. De huidige concept richtlijn stelt als drempeltarief echter 40% van het effectieve tarief in de betreffende EU-lidstaat. Deze grens is veel te laag en zal ongewenste belastingconcurrentie tussen lidstaten versterken, omdat sommige multinationals zullen proberen om hun moederbedrijf te verplaatsen naar een EU-lidstaat met een lager VpB-tarief. Ter illustratie wijzen we op een inventarisatie van de OESO, die laat zien dat veel landen met cfc-wetgeving een drempeltarief hanteren dat 75% van het binnenlandse VpB-tarief bedraagt.
- ¹¹² "Uber ontwijkt belasting via Nederland", Nu.nl, 23 oktober 2015. En "End the abuse of Dutch limited partnerships!" <https://francisweyzig.com/2016/04/14/end-the-abuse-of-dutch-limited-partnerships/>
- ¹¹³ Financieele Dagblad, donderdag 14 april 2016 "Nederland blijkt binnen EU notoire fiscale dwarsligger"
- ¹¹⁴ "Hoe Nederland opzettelijk belastingontwijking gemakkelijker maakte", de Correspondent, 25 april 2016. <https://decorrespondent.nl/4381/Hoe-Nederland-opzettelijk-belastingontwijking-gemakkelijker-maakte/1163239225291-db9dcbcd>. Aanvullende toelichting: In 2014 werd alsnog de Europese Moeder-Dochter richtlijn aangenomen met daarbij een beperking op de vrijstelling van de rente van een hybride lening. Hiermee kwam er dus een einde aan een deel van de agressieve belastingplanning met hybride mismatches. De nieuwe EU anti-belastingontwijkingsmaatregelen moeten deze nog verder tegengaan (waarbij het dus belangrijk is dat deze regels niet alleen mismatches binnen de EU tegengaan, maar ook met derde landen).
- ¹¹⁵ "Still broken, governments must do more to fix the international corporate tax system", November 2015, Oxfam, PSI, GATJ, TJN. <http://www.oxfamnovib.nl/Redactie/Pdf/Onderzoeksrapporten/bn-still-broken-corporate-tax-101115-embargo-en.pdf>
- ¹¹⁶ "NOB: VpB verlagen en dividendbelasting afschaffen", Taxence nieuwsbericht, 2 november 2015. <http://www.taxence.nl/branchenieuws/branchenieuws/2015/nob-vpb-verlagen-en-dividendbelasting-afschaffen.108573.lynkx>
- ¹¹⁷ Ook binnen de OESO zijn afspraken gemaakt over rapportage door bedrijven, maar deze informatie zal niet publiek beschikbaar komen en niet voor alle grote bedrijven gelden (slechts vanaf een omzet van 750 miljoen). Publieke transparantie is dringend nodig om multinationals en belastingdiensten ter verantwoording te kunnen roepen.
- ¹¹⁸ Een alternatief systeem is een waarbij overheden belasting heffen over (een redelijk deel van) de winst daar waar een (multinationale) onderneming (MNO) werkelijk economisch actief is, waarbij de Multinationale onderneming als een samenhangend geheel behandelt en niet zoals in de huidige OESO praktijk (die van het *Arms Length Principle*, dat prijsvorming binnen een Multinationale onderneming vergelijkt met die op vrije markt en daarom makkelijk manipuleerbaar is) als los van elkaar opererende moeder en dochters, dus als juridisch onafhankelijk van elkaar werkende bedrijven. In de behandeling van betaling van belastingen door een Multinational als een geheel (één Unit, vandaar in het debat de term *Unitary Taxation* – UT) negeer je als belasting heffende overheid het schuiven met winsten en verliezen tussen dochterondernemingen naar gunstige belastingregimes en belast je hen op basis van een aantal economische grootheden als, winst, omzet, aantal werknemers die daarvoor verantwoordelijk zijn enz. (waarvoor volledige rapportage per land – Full Country-by-Country Reporting – ook belangrijk is) (uitleg door Ted van Hees). Momenteel is het zo dat veel winst nu vaak wordt belast in landen waar hoofdkantoren zitten (vaak rijke landen) en minder in landen waar geproduceerd wordt (vaak armere landen), hiervan ondervinden met name ontwikkelingslanden een nadeel (zij willen betere verdeling van heffingsrechten over 'source' versus 'residence'-landen). In de internationale verdeelsleutel zou hiermee beter rekening gehouden kunnen worden.
- ¹¹⁹ "Is het mogelijk om Rulings te verkrijgen?", KPMG website, 27 maart 2016. <http://www.kpmg.com/be/en/issuesandinsights/articlespublications/belgium-holland-brochure/pages/fiscaal-nl-rulings.aspx>
- ¹²⁰ Weekblad voor Fiscaal Recht, De implementatie van de BEPS-acties door Nederland: Kroonjuwelen versus "aggressive tax planning indicators", WFR 2016/47. En "Is het mogelijk om Rulings te verkrijgen?", KPMG website, 27 maart 2016. <http://www.kpmg.com/be/en/issuesandinsights/articlespublications/belgium-holland-brochure/pages/fiscaal-nl-rulings.aspx>

COLOPHON

12 mei 2016

Oxfam Novib
PO Box 30919
2500 GX The Hague

T +31 (0)70 342 16 21
info@oxfamnovib.nl
www.oxfamnovib.nl

Auteur
Esmé Berkhout

Eindredactie
Jacqueline Schulling

Productiebegeleiding
Nadja van Winden

Opmaak
Marl Point

met dank aan velen,
waaronder Francis Weyzig,
Indra Römgens en
Karlijn Kuijpers (SOMO),
Stefan Verwer,
Jules van Os,
en Roy Vink